

De Vrijheid

OISTERWIJK

Schouten

Oisterwijk

Voor de Franse Tijd was de landsheer niet vertegenwoordigd door een burgemeester, maar door de schout. In Oisterwijk was deze tevens kwartierschout van het kwartier van Oisterwijk, het westelijk vierde deel van de Meierij van 's-Hertogenbosch. Zijn chefs waren de Bossche hoog- en laagschout.

Schouten van Oisterwijk

schouten onder de hertog

1.

Gheenken die Visscher

treedt in 1309 als schoutet van Oisterwijk op. Hij heeft een goed op Leendonk tussen Udenhout en Helvoirt, en een windmolen, welke als de molendum venti Gerardi Piscatoris wordt vermeld bij de uitgifte van de gemeint van Haaren in 1309. Die molen is naderhand door de hertogelijke rentmeester Jan Vinck en Jan van den Plassche, 's-hertogen natuurlijke broeder en hoogschout van 's Hertogenbosch verkocht als verbeurd verklaard goed. Gerit moet derhalve in ongenade zijn gevallen¹.

2.

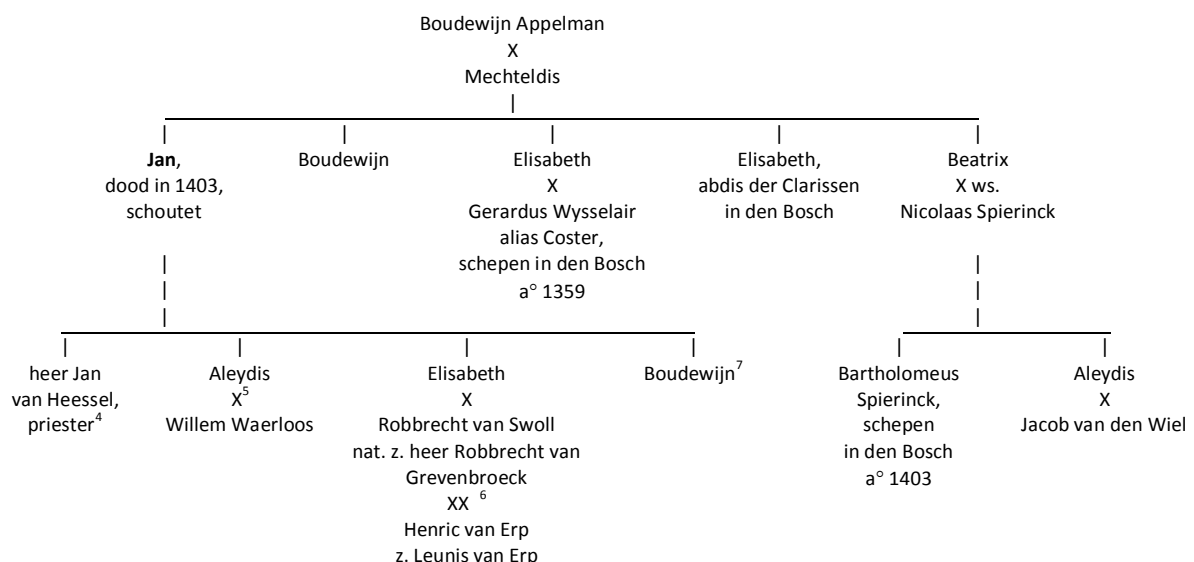
Henric Wijssen.

Van hem is een rekening aan de hertog bewaard van zijn schoutetschap over de periode juni 1368 tot december 1369²

3.

Jan Boudewijns Appelman

Is vóór 1370 schoutet van Oisterwijk³.

¹ F.W. Smulders, De Helvoortse molen in 1311, in *De Kleine Meijerij* jg 18 (1965), 68
² Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2779; ontleend aan Henk Beijers Archiefcollectie (<http://members.home.nl/h.a.m.beijers>)
³ G. Berkelmans, Jan Boudewijns Appelman, schout van Oisterwijk, in *De Kleine Meijerij* jg 18 (1965), 66
⁴ sH,R.1179,39

4.

Vrank Cruyplant.

is Jan Appelman opgevolgd, en dient als schoutet in 1370⁸.

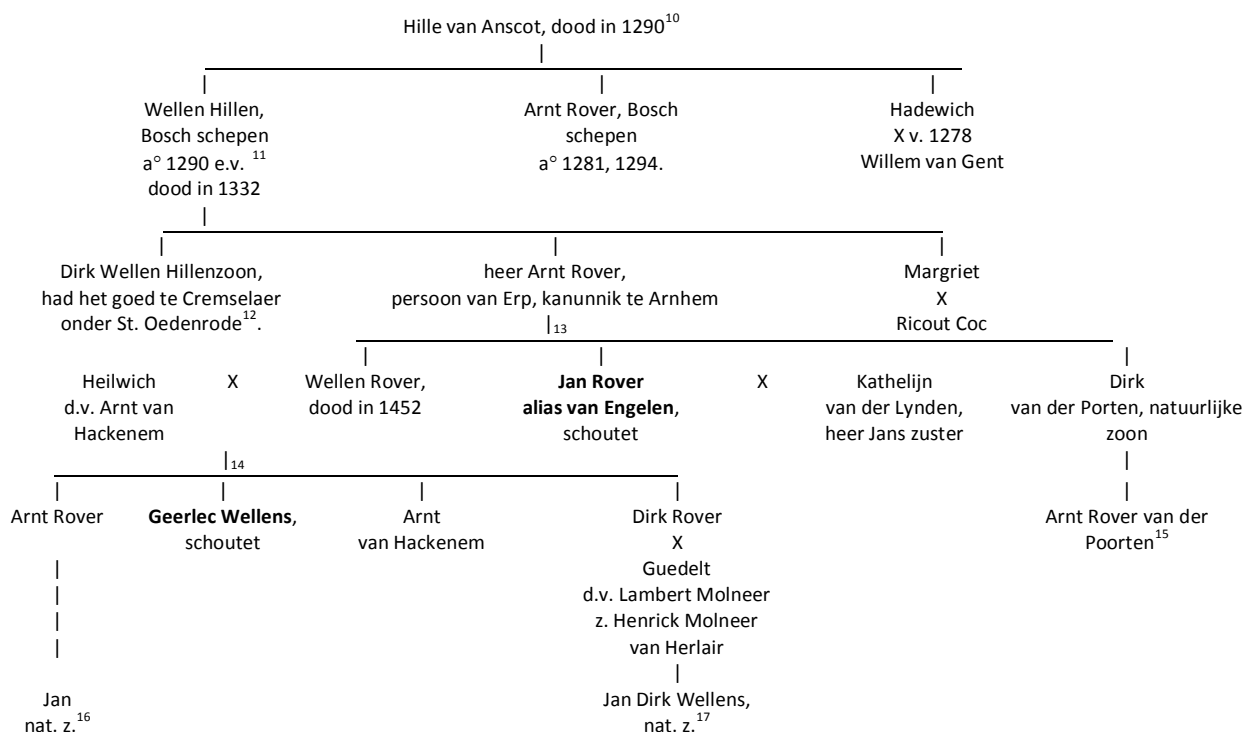
Het Stootboek, een oud leenregister van de hertog van Brabant, vermeldt dat "*Jhan Vranke Crupelandszone*" van Jan van Neynsel van Den Bosch een leengoed onder Oirschot heeft gekocht, dat bestaat uit twaalf bunder lands, een tiende, twee "*manscape*" of achterleenmannen en "*XXIII late te Orscot*".

5.

Jan van Engelen.

is schoutet in 1380⁹, heeft voor de hertog gestreden in de slag bij Baesweiler en werd daar krijgsgevangene gemaakt.

Hij was 's-hertogen leenman voor het goed ter Borch, waarover elders wordt gehandeld. Ook zijn oomzegger Geerlac Wellen Rover is schoutet van Oisterwijk geweest.

⁵ ibid.id.

⁶ ibid. R.1180,IV,289. Een cijns van tien pond oude Franse groten uit twee hoeven te Udenhout en zeventig morgen land die van Deenken Voerman waren, en welke Jan Boudewijns Appelman had verkregen van Gerit Wisseleer, heeft Henrik van Erpe, zoon van wijlen Leunis van Erpe, als man van Eilsabeth, dochter van Jan Boudewijns Appelman, in 1395 overgedragen aan Jacob Diederiks Luwe van Empel, die van zijn kant een cijns belooft uit zes morgen land in die Cortbeemden te Empel en uit andere goederen.

⁷ ibid.id.

⁸ sH,R.1175,223

⁹ G. Berkelmans, Het goed ter Borch. in *De Kleine Meijerij* jg 15 (no 6 en 7), 2-20 (no 7 en 8), 2-16; F.W. Smulders, Het goed ter Bosch en Wellen Rover, in *De Kleine Meijerij* jg 15 (no 11),10-17

¹⁰ sH, Archief der Godshuizen, Tafel H. Geest, oorkonde 7

¹¹ sH, Archief der Godshuizen, Tafel H. Geest, oorkonde 7

¹² sH,R.1223,190 verwijzing d.d. 6 maart 1433 n.st.

¹³ sH,R.1221,294v

¹⁴ sH,R.1220,76v 13-3-1450 n.st.

¹⁵ sH,R.1221,302 e.v.

¹⁶ sH,R.1222,22

6.

Geerlac Wellen Rover

zijn rekening als schoutet van Oisterwijk van oktober 1383 tot juni 1384 bleef bewaard¹⁸

Wellen Rover en zijn zoons Aert Rover, Geerlinck, Aert van Hackenem en Dirk gaven een cijns van veertig schillingen uit hun helft in huizen en erven te 's-Hertogenbosch, bij het Sint Janskerkhof, achter de toren, en uit hun helft in twaalf morgen land in den Dungen, aan het Groot Ziekengasthuis¹⁹.

Van Willem van Ouden heeft Wellen Rover voor zichzelf en zijn vier zonen een erfcijs van 22 pond gekocht, verschijnend uit de hoeve genaamd Anscot onder Zonne, en uit de hoeve ter Borch onder Oisterwijk. Deze erfcijs kwam later in handen van de Bossche kanunnik heer Ludovicus van den Water die er in 1465 laat manen, omdat hij al drie jaar niet betaald is.²⁰

Van Dirk Wellen Rover verkreeg Aert Aerts van den Steen een buunder land onder het vrijdom van Den Bosch in den Dungen, welke op de 25ste februari 1450 n.st. door zijn twee zoons bij Lijsbeth en door zijn schoonzoon is opgedragen aan Engbrecht Gijsbrechts die Zegher. Van Dirk Wellen Rover is nog iets meer bekend: Zijn schoonvader Henrik Molner van Herlair kreeg van Wouter en Baudewijn zoons van Gijb Wouters van Vucht een huis met erf en aangelag op die Rendonc onder het vrijdom van den Bosch in den Dungen, twee strepen roggeland en een beemd ten erfcijs. Dit alles heeft Dirk op de 6de december 1454 opgedragen aan Roelof Henrick Emonts²¹. Tezelfdertijd draagt hij als man van Guedelt Henricksdochter aan Lucas Willems van den Keer ook een streep bouwland op des-Gasthuisdonk te Gestel bij Herlaer²² over. Op de 8ste juli 1451 heeft Dirck zoon van wijlen Wellen Rovers opgedragen aan heer Ludolf van den Water kanunnik in Den Bosch, het goed Aenscot te Son en het goed ter Borch in Oisterwijk benevens andere goederen, welke Aert Rover, zoon van wijlen Dirk van der Poerten had opgewonnen en Aert Gijsbert Monix had gekocht. Van Aert Monix had Dirk ze verkregen. Wellen Rover en zijn zoons waren er oorspronkelijk eigenaars van²³.

Dirk heeft tesamen met Aert Rover, zoon van Dirk van der Poerten nog gehad: *“tguet tot ullant”* in die Hoeven te Son. Rutger Willem Zijkens verwierf de helft van Dirk en Aert Stamelaert van Broegel zoon van Rutger Willem Zijkens heeft die hoeve op de 30ste oktober 1450 opgedragen aan Jan Keymp zoon van wijlen Jan Keymp van Broegel²⁴. Voornoemde heer Ludolf van den Water kocht van Dirk de 30ste oktober 1453 nog een huis, erf, hof en aangelag onder het vrijdom van Den Bosch in den Dungen op die Poeldonck aan den Nyevelaerschen Dijck²⁵. Bij die verkoop ziet Aert Rover Visch af van vernadering. Dirk Rover heeft een natuurlijke zoon Jan gehad. In 1449 koopt die een huis te Roosmalen, op Heze, waarop als last ondermeer het onderhoud van een halve roede Zegedijk op Kepkensdonk drukt.

Waarschijnlijk heet Jan ten onrechte een zoon van *“wijlen”* Dirk Wellens wanneer Lijsbeth, dochter van Michiel Nesen van der Beec, hem op de 19de maart 1450 n.st. een pacht van zeven vaten Gemertse maat op Lichtmis, overdraagt²⁶.

Geerlac Wellen Rovers broeder Aert Rover heeft twee natuurlijke zoons gehad.. De een Jan, bezat de helft van het goed *“ten Hove”* in Aenscot onder Son²⁷. Zijn zoon heet weer Aert Rover²⁸.

¹⁷ sH,R.1220,178

¹⁸ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 3015a

¹⁹ sH,R.1220,76v 13 maart 1450 n.st.

²⁰ ?

²¹ sH,R.1225,173 e.v.

²² sH,R.1225,173 e.v.

²³ sH,R.1221,294v

²⁴ sH,R.1221,224v

²⁵ sH,R.1224,133

²⁶ sH,R.1220,209v

²⁷ sH,R.1222,22

De andere natuurlijke zoon heet Dirk. Van hem verkreeg Peter Henrik Corstkens een stuk akker - broek en heide - te Middelrode onder Berlicum, gelegen over de brug, met een mudzaad akkerland, geheten "*dat Ronde Stuck*" en een stuk beemd daarbij. De zoons van Peter Henrik Corstkens hebben die landerijen in 1450 opgedragen aan Jan Willem van Ouden.

Van de derde broeder van Geerlac Wellens is slechts bekend dat hij tijdens de Gelderse oorlogen in krijgsgevangenschap geraakte.

Van Geerlac Wellens, de schoutet, zijn vier kinderen bekend:

- a. Dirk, natuurlijke zoon.
- b. Wellen Geerlics, wiens natuurlijke dochter de vrouw werd van Lonys Ghijsbrechts van Megen.
- c. Jan, die een zoon Engbrecht Jan Wellens had.
- d. Aleid, welke trouwt met Willem van de Tongerepen.

Geerlac is opnieuw schoutet in 1393, en ook van 1395 tot december 1399. Ook in 1400, 1401-1404 en in 1414 treedt hij op als schoutet.

7.

Bertout Bacs soen

heeft een rekening als schoutet van Oisterwijk van december 1384 tot juni 1385²⁹

8.

Jan van Buege

zijn rekening als schoutet van Oisterwijk loopt van juni 1385 tot januari 1386³⁰, alsook van februari tot het einde van zijn termijn op Sint-Jansdag (24 juni) 1386³¹.

9.

Heyn van Ele

Zijn eerste rekening aan de hertog loopt van juli 1386 tot december van dat jaar³². Hierin verantwoordt hij een veldtocht naar Oss tegen de hertog van Gelre met "*sinen mannen ende dienstmannen ut sinen ambt tot 62 perden toe daer gheleghen 10 dagen lanc*", ook nog "*van des saterdaechs na des heylichs cruys dach tot Sente Severinus dach toe dats vijf weken ende drie daghen, somwile met 86 perden ende sumwile met 70 min of meer*". Hierbij worden de onkosten nader gespecificeerd: 76 vaten bier, 6 amen wijn, "*runtvleisch 8 runderen en 3 ... runds*", 24 hamel, 24 "*verken*", voor 5 pond "*hoenre*", nog "*herinc visch ende buckinc*", "*boteren eyer kесе mostaert ende erwijten*", alsmede "*vervoedert binnen desen tijden aen haver*" 158 mud. Tijdens de regering van hertogin Johanna werden de klachten der onderzaten over ambtsmisdrijven en oorlogslasten die werden opgelegd overal in het hertogdom onderzocht en in 1389 in "*de meyerie vanden Bossche*". De uitslag is neergelegd in het "*Boec vanden besoec*," dat bewaard is gebleven bij de Rekenkamers.³³

Zowel de hoogschoutet, her Pauwels van Haestricht, als de kwartierschoutet van Oisterwijk, Heyne van Ele zijn op fouten betrapt. Bij her Pauwels gaat het over 556 gulden, nadat is geklaagd "*van menegherhande*

²⁸ sH,R.1221,294v

²⁹ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2780

³⁰ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2781

³¹ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2782

³² Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 3015b: Heynen van Neelle, scoutheit van Oesterwijk.

³³ Brussel, ARA, rekenkamers 45791bis

onghelijk dat hi den lieden gedaen heeft ende tonrechte then af genomen buten wet ende sonder vonnesse". Van hetgeen hij "*inden orloghe*" gehouden heeft heeft hij in zijn rekening voor "*mer vrouwen*" geen melding gemaakt.

Nog erger feilen werden vastgesteld bij Hein van Ele.

Allerhande klagen over hem, namelijk "*dat hi den lieden vele onrechts gedaen heeft ende then oafgenomen buten recht ende besceit*" leiden tot de slotsom dat een boete van liefst 2215 gulden en een derdel op zijn plaats is. De landsvrouw stond bij haar ambtenaar echter ook nog in het krijt, voor wel 800 gulden. De rentmeester van Brabant, her Jan van Colese gaf hem bevel 200 gulden te betalen aan de "*cokemeester*" Jan Daneels, en met betaling aan haar personeel gaf de hertogin aan Hein kwijtschelding van de opgelegde "*taxatie*" en handhaafde hem uiteindelijk als kwartierschoutet.

Of andere grote vissen, zoals de graaf van Megen, die na "*alrehande grote claghen*" en omrekeningen van oude schilden, peters en guldens bedragen voor 384 gulden te boek komt, zo genadig is behandeld, is onduidelijk. Willem Mussche kreeg kwijting voor het betalen van 135 gulden door, op bevel van de hertogin, "*mer vrouwen Wagheman*" 25 gulden te voldoen.

Als kleinere vissen komen vorsters in de Meierij in de boeken. Zij zitten midden in het juridische web en zijn onvermijdbaar voor wie recht zoekt. Wouter de vorster van Oerle moet op afbetaling tot 1391 met 25 gulden over de brug komen in plaats van met het dubbele bedrag waarop hij werd getaxeerd. Deen de Moelneer - werkend op opbekende plaats in de meierij - wordt getaxeerd op twintig gulden, daar zijn "*gebueren geclacht hebben dat hij sijn gelavigelt niet en wilde ghelden*". Het weigeren van belastingbetaling voor de landsverdediging werd zwaar aangerekend. Geen vermindering van de boete. De volgende rekeningen van Hein van Ele lopen tot juni 1391³⁴.

Zonder kleerscheuren heeft hij zijn ambt dus niet kunnen vervullen: "*Heyne van Ele es getaxeert van alrehande clagen over hem gedaen van dat hij den lieden vele onrechts gedaen heeft ende 't hen afgenomen buten rechte ende besceit loept op 2215 gulden*"³⁵. Desondanks is hij van 1393 tot 1395 opnieuw schoutet en wordt hij in 1400 en in 1401-1402 opnieuw als schoutet van Oisterwijk genoemd³⁶.

10.

Henric Boef

Op 1 juli 1391 begint zijn rekening³⁷, die loopt tot Pasen 1393 "*doen Geerlic Wellens soen schoutheit waert tot Oesterwyc*". Hij was tevoren een jaar en nadien nog lange jaren schepen.

Geerlac Wellen Rover wordt hierna opnieuw als schoutet vermeld vanaf Pasen tot 1 november 1393³⁸.

Henric van Eele wordt ook opnieuw schoutet van 1 november 1393 tot 1 mei 1395³⁹. Hem zijn knevelarijen aangewreven, en hij schijnt door de hertog uit zijn ambt te zijn ontzet⁴⁰.

En opnieuw zien we Geerlac Rover als schoutet vermeld van 1 mei 1395 tot december 1399, toen hij "*weder afgheset waert*"⁴¹.

³⁴ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2783 (dec. 1386-juni 1387): Heinen van Meele 2784 (juni 1387-jan. 1388); 2785 (jan.-juli 1388); 2786 (aug. 1388-febr. 1389); 2787 (febr. -juni 1389); 2788 (juni 1389-juni 1390); 2789 (juni 1389-febr. 1391); 2790 (febr. - juni 1391) J. Bolsée, *La grande enquête de 1389 en Brabant*, Bruxelles 1929, 530.

³⁵ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2657

³⁶ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2792 (juli 1391-april 1392); 2794 (aug.1392-febr.1393); 2795 (febr. 1393-Pasen 1393)

³⁷ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2795 (Pasen 1393-aug. 1393); 2796 (aug.1393 - nov.1394)

³⁸ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2796 (1 nov. 1393- 20 jan. 1394): "*Item Henric van Ele om dat hi niet en dede gelijc alst vonnis gewijst had geiffent om 4 gulden*"; 2797 (jan.1394 - jan.1395); 2798 (febr. - 1 mei 1395); Archief Loon op Zand, no. 117: meidag 1394

³⁹ Kerremans.

⁴⁰ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2798 (1 mei - 19 sept.1395); 2799 (19 sept.1395 - 14 mei 1396); 2800 (14 mei 1396 - 8 okt.

Van Kerstavond 1399 tot 15 dagen "*in oegst*" 1400 is Henric van Eele opnieuw schoutet⁴², en Geerlac dient weer een rekening in die loopt van 9 oktober 1399 tot 11 januari "*inden jaer van MCCCC*",⁴³ wat naar de nieuwe stijl 1401 zou moeten zijn. In zijn volgende rekening wordt aangetekend: "*beginnende 11 dage in januario int jaer 1400 slutende tot op ten 24sten agosto int jaer 1401, binnen we(l)ken tide Gherlic voirs. af was van des dinsendaeghs na Ascenciendach tot onzer Vrouwen dach assumptio der naest volgende ende van dien tide reket Aernt Houtappel, die in dien tide schoutheit was*".⁴⁴

In 1421 is Willem die vorster "*Gheerlics swager*" (hetgeen meestal betekent: de schoonzoon van Geerlic), ten huize van de presidentschepen Henric Boef, wanneer de nieuwe schepenklek Hubrecht van Oosterhout een aanbetaling doet op zijn pachtpenningen van het secretarisschap.⁴⁵

11.

Aart Houtappel

wordt enkel van 16 mei tot 15 augustus 1401 genoemd, zowel in zijn eigen rekening⁴⁶ als in de rekening van de hoogschoutet genoemd voor het "*ontfaen van den broke die gevallen sijn onder Art Houtappel scoutheit van Oesterwic binnen den tide dat hi scoutheit was*".⁴⁷

Geerlac Wellen Rover vervolgt hierna opnieuw zijn functie, die hij verantwoordt tot 3 oktober.⁴⁸ Henric van Ele begint zijn rekening op de zondag na sint Maarten (13 november) 1401. Deze rekening loopt maar tot de zondag voor sint Paulusdag in "*loumaent*" (22 januari) 1402.⁴⁹ Weer neemt Geerlac het schoutetambt over, nu van 28 januari tot zondag na sint Jan (25 juni) in 1402⁵⁰. Zijn volgende rekening loopt van 13 augustus 1402 tot 20 maart 1403⁵¹, vervolgens tot 27 januari 1404

12.

Willem van Broecheven, zoon van Wouter Bac⁵²

treedt op als schoutet in 1405 en 1406⁵³.

13.

Bruysten van Oesterwijk

wordt in 1408 als schoutet genoemd⁵⁴.

Zijn vader was reeds schepen te Oisterwijk in 1384, zodat zijn geslacht hier verder niet wordt behandeld. Zijn vrouw was Margriet docht van Willem van Langelaer en joffrouw Aleid, de enige dochter van de meier van Tienen, heer Art Rover, Ridder.

Een andere dochter van Willem en Aleid zal Sophie, de vrouw van Laureyns van den Rode zijn geweest. Dit

1396); 2801 (8 okt. 1396- 1 qpr. 1397); 2802 (1 apr. 1397- 2 febr. 1398); 2804 (2 febr. 1398- 24 mei 1398); 2805 (18 mei - 27 okt.1398); 2806 (27 okt. 1398- 8 juli 1399); 2807 (8 juli - dec. 1399) en 2749 (1399); sH,R.1181,104-1398 (*in villicacione de Oesterwijk*).

⁴² Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2750 (24 dec. 1399 - 15 aug. 1400)

⁴³ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2751 (9 okt. 1399 - 11 jan. 1401)

⁴⁴ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2812 (11 jan. - 24 aug.1401); vgl. F.W. Smulders, het goed ter Borch en Wellen Rover, in *De Kleine Meijerij* jg 15 (no 11),10

⁴⁵ O,R.143,110 en 133

⁴⁶ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2752

⁴⁷ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2811

⁴⁸ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2753 (24 aug. - 3 okt. 1401)

⁴⁹ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2754

⁵⁰ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2755

⁵¹ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 2819

⁵² sH,R.1184,122

⁵³ H. van Son, *Geschiedenis van Son*, I, 10

⁵⁴ G. Berkelmans, Bruysten Bruysten Jans, schout van Oisterwijk, in *De Kleine Meijerij* jg 18 (1966), 107

verklaart de verkoop van de helft van de windmolen ter Nedervonderen (eertijds bezit van heer Art Rover) aan Bruysten Bruysten Jans, alias Bruysten van Oesterwijk, in 1429, door Willem van Langhelaer, zoon van Laureyns van den Rode⁵⁵.

Ook Bruysten van Oesterwijk wel Bruysten van Langelaer genoemd⁵⁶.

Geerlac Wellens is opnieuw schoutet van Oisterwijk van 24 juni tot 11 november 1414, daarna weer Bruysten Bruystens zoon tot 4 januari 1415⁵⁷.

14.

Jan Sceyven

wordt als schoutet vermeld in 1420⁵⁸.

Op de 4de november 1406 verkoopt Henric Bac, zoon van wijlen Godscalc Roesmont aan een zekere Jan Sceyven, zoon van wijlen Claes van Mierde, een stuk moer, gelegen tussen het moer van Claes Sceyven en de gemeint van Oisterwijk, ten zuiden van die Leyde. Zulks voor de tijd dat Godscalc de erven geheten "*Stalberchsvenne*" verkregen heeft van het dorp Oesterwijk⁵⁹. Genoemde zoon van Claes van Mierde is waarschijnlijk te vereenzelvigen met de schoutet.

Te oordelen naar zijn vadersnaam is Jacob Claussoen Sceyven⁶⁰, reeds dood in 1438, een kleinzoon van de schoutet. Jacob was getrouwd met Beatrijs, dochter van Willem van der Heyden, en nicht van heer Jacob van Eel⁶¹.

Jacob en Beatrijs hebben drie zonen:⁶² Claus, Laureyns en Jacob die worden genoemd als erfgenamen van Aert van der Heyden "*hoiren oem*"⁶³. In 1430 heeft Laureyns van der Heyden zoon van wijlen Willem van der Heyden een erfpacht van twaalf lopen rogge, welke "*hi gecregen heeft tegen Laureyns sine neve Jacob Sceyve soen*", en welke Aert die Wolff dan geldt, verkocht aan Henrick geheten Smyters, zoon van wijlen Embrecht van Ryel⁶⁴.

In latere tijden worden nog herhaaldelijk in de Oisterwijkse schepenprotocollen Sceyvens genoemd. Goosen en Beatrijs Sceyven, kinderen van Claus, behoren welhaast zeker tot een volgende generatie⁶⁵. Pauwels Scheyven die getrouwd is met Mechteld, dochter van Berthout Henrics van den Dijck⁶⁶ en een zoon Henric heeft, is wellicht evenals Claus Claussoen Sceyven, getrouwd met Embrecht dochter van Steven van den Leemputten, hun broeder⁶⁷.

Voorts komt nog Jacob, natuurlijke zoon van Claus Sceyven voor⁶⁸.

De stamvader van de Scheyvens die in de volgende eeuw in Oisterwijk voorkomen is Anthonis Goessen Sceyven, overleden voor 1542, die mogelijk nog van de hier bedoelde schoutet afstamt, gezien zijn vadersnaam.

⁵⁵ Aanvulling op *De Kleine Meijerij* jg 18, 111, noot 13

⁵⁶ sH,R.1211,272, onderschrift

⁵⁷ Brussel, ARA, rekenkamers rolrekeningen 12990

⁵⁸ OtW,R.143,88r

⁵⁹ sH, R,1185,61

⁶⁰ OtW,R.145,27

⁶¹ OtW,R.145,7

⁶² OtW,R.154,3v

⁶³ OtW,R.149,54

⁶⁴ OtW,R.147,55v

⁶⁵ OtW,R.164,14

⁶⁶ OtW,R.176,26

⁶⁷ OtW,R.177,7

⁶⁸ OtW,R.143,57v

Als een kleinzoon van de schoutet dient wellicht ook beschouwd te worden: Gheryt geheten Sceyven zoon van wijlen Claus Sceyven, die in 1436 als man van Margriet, dochter van wijlen Jannys Coelbors een kwart in een hoeve in Westtilburg, gelegen aan den Loesbosch, gelijk Jannys aankwam bij scheiding en deling tegen zijn zuster Margriet, en zoals Jan die Greve "nu toelt als een laet", voor 140 hertogen-artsgulden afstaat aan zijn schoonbroeders Godevaert, Symon en Henrick, zoons van Jannys Coelbors⁶⁹.

15.

Wouter die Bie Goyaartszoon

wordt vermeld in maart 1429⁷⁰

16.

Willem Block

oomzegger van Bruusten van Oesterwijk, wordt als schoutet in 1430 vermeld⁷¹. Op 11 november van dat jaar belooft hij in een Bossche akte alle lasten aan zijn functie verbonden te zullen voldoen zolang hij in functie is⁷².

Als 36-jarige schout van Moergestel en wonend te Hilvarenbeek, herinnert hij zich hij in 1437 een doodslag door ene Bleskin op Peter Bellairt.

17.

Willem Kepken van Nuwelant

als schoutet genoemd in 1445⁷³. Als Willem Catekin en 45 jaar oud wordt hij in 1437 schout van Oisterwijk genoemd⁷⁴. Ook (?) als schout genoemd in 1479-1480⁷⁵.

Over zijn verwanten is gesproken bij de behandeling van de geslachten waaruit schepenen zijn voortgekomen.

18.

Jan Dicbier Janszoon

is aangesteld op 7 mei 1445⁷⁶ en treedt bij de beëdiging der schepenen van 1448-1449 als schoutet op⁷⁷. Ook later is hij nog enkele keren als schoutet van Oisterwijk in functie.

⁶⁹ Otw,R.150,24

⁷⁰ sH,R.1199,370-1429

⁷¹ Otw,R.147,1; op woensdag na Lichtmis 1431 (n.st.) zijn "in Blockenhuys in de Craenen" de oude en de nieuwe schepenen bijeen gekomen met de gezworenen. Vgl. ook R.147,22v, 47 en 48v

⁷² sH,R.1201,336-1430

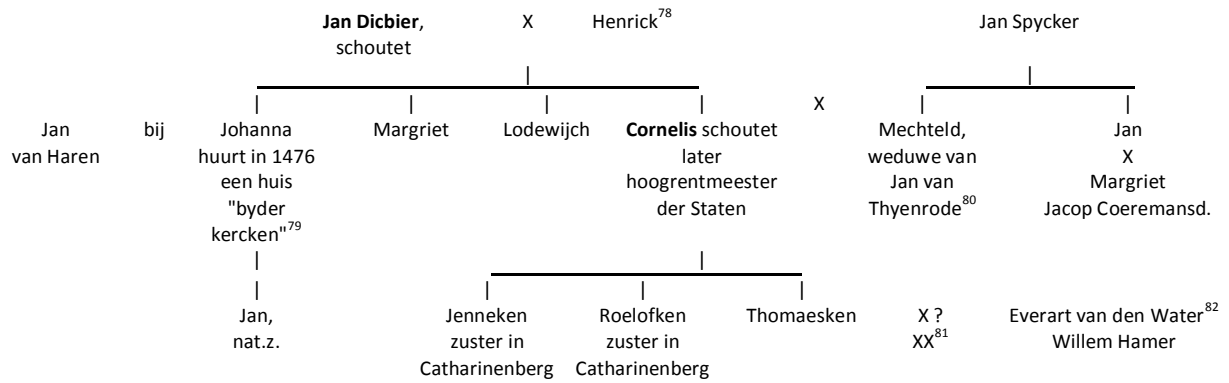
⁷³ Otw,R.154,1v en 33v--1445; vgl. ook R.157,15-1447

⁷⁴ Th. Bruning, Philips contra Johanna, en wie er het hunne over mochten zeggen, in *De Kleine Meijerij* jg 26 (1975), 34

⁷⁵ sH,R.1249,81

⁷⁶ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20781

⁷⁷ Otw,R.157,1 en 25v-1447

19.

Willem van Beke

wordt vermeld als schoutet op 28 september 1449⁸³

Jan Dicbier Janszoon is opnieuw aangesteld op 14 augustus 1450⁸⁴.

20.

Jan Minnenbode,

krijgt zijn commissie als schoutet 22 juni 1458⁸⁵, en wordt nog vermeld in 1462⁸⁶.

De merkwaardige naam Minnebode komt in de oudste schepenprotocollen van Oisterwijk al voor, maar wordt gedragen te Tilburg.⁸⁷ In 1419 belooft Henric Minneboeds een lijfpacht van 1 mud rogge aan "*sinre moyen*" Katelijne van den Laer, dochter van wijlen Wouter van den Laer. Het onderpand daarvoor is een erfpacht van een mud rogge die zij van haar broers Marcelis en Wouter haar goed, die hoeve te Velthoven, had gekregen, en "*in rechter ghifte*" ter zake des doods op 29 oktober 1418 geschonken had⁸⁸ aan "*horen neve*" Henrik ten behoeve van de kinderen die hij heeft ("*of vercrighen mach*") bij Kathelien van den Rode, dochter van de priester her Laureyns van den Rode en de kinderen van haar nichtje, de zuster van Henrik. Aan de kinderen van zijn zuster Heilwich met Henrik zoon van Peter van den Kerchove heeft Henrik op de dag van de schenking een jaarlijkse op Lichtmis te betalen pacht van een half mud rogge beloofd, "*opten onderpant te leveren oft tot Tilborgh*" wanneer tante dood is.

Opnieuw zien we Jan Dicbier Janszoon als schoutet optreden. Op 7 oktober 1458 is er sprake van een geschil met de hertog⁸⁹, maar in 1463 is hij opnieuw in functie.

⁷⁸ Otw,R.183,7

⁷⁹ Otw,R.182,1

⁸⁰ *Voornamen Huizen*, II, 446; vgl. R.248,42v

⁸¹ *Voornamen Huizen*, II, 446; vgl. R.248,42v

⁸² Otw,R.239,48v

⁸³ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20781

⁸⁴ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20781

⁸⁵ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20781

⁸⁶ Otw,R.169,1v

⁸⁷ Otw,R.143,28r

⁸⁸ Otw,R.143,36v

⁸⁹ sH,RA,coll.CvV.204: Conseil de Brabant 528,172-181

21.

Evenmin als over Jan Minnenbode, valt veel te vertellen over zijn opvolger **Geerlac Willems van der Bruggen**. Die wordt als schoutet vermeld in 1462⁹⁰ en 1463⁹¹. Op 18 november 1462 lijkt hij zijn functie van schoutet voor 103 guldens overgedaan te hebben aan Willem Gheryt Wijten⁹². Commissies van hem bleven bewaard van 30 augustus 1462 en van 15 april 1464 en hij werd beëdigd als schoutet op 11 mei 1464⁹³.

Jan Dicbier legt weer de eed als schoutet af op 26 november 1463⁹⁴ en treedt ook in 1464 op als schoutet⁹⁵.

22.

Willem Gerit Wijten.

Tussen 1465⁹⁶ en 1474 wordt Willem Wijten als schoutet vermeld⁹⁷. Ook wordt hij als zodanig genoemd in 1480/1481⁹⁸.

B.W. van Schijndel geeft van hem de volgende afstamming op⁹⁹:

Wijtman geheten Cort-Wijtman heeft een zoon Gerit die Bye, die de vader is van Wijtman de Bye, in 1385 reeds dood. Wijtmans zoon Gerit, die in 1421 reeds dood is, heeft meerdere zonen, onder meer Herman Wijten die in de tweede echt trouwt met Ermgard¹⁰⁰, dochter van Claeus Stert. Zij hebben een zoon Jan, die in Engeland is gestorven rond 1426¹⁰¹, nog twee andere zoons (Geryt en Aert) en een dochter Aleyt die trouwt met Jan Gheryt Hermanssoon, en de moeder wordt van een Aert¹⁰².

Herman Wijtens broeder Willem woont te Tilburg en is getrouwd met Heilwich, dochter van Simon Back van Goerle. Hij heeft een zoon Gerit wiens zoon Gerit uit zijn huwelijk met jonkvrouw Zweenelt, natuurlijke dochter van heer Dirk van Haestrecht, heer van Venloon, de schoutet Willem Gerit Wijten zou hebben verwekt.

Ons inziens maakt B.W. van Schijndel evenwel onvoldoende onderscheid: "*Gherit geheten Wijten soen Gheryt Wijten des ouden heeft Gheryden sinen zoen uut sijnen brode ende cost geset ende den selven uutgegoedt na costumen ende gewoenten der stat vanden Bosch, ende in bewijsinge der uutsettinge ende goedinge soe heeft Gheryt de bewijst vijf scillinge ghelts payments erfelijcs chijns*", en wel uit alzulke erfelijke goederen als wijlen joncher Dirck van Haestrecht, heer van Loon, "*in hijlicher vorwaerden*" aan Gerit Wijten, "*sinen zwager met Swenen sijner huysvrouwe, dochter quodam joncher Dircs*" gegeven had, "*na inhout ende begrijp des chijns boeck van Loon*".

Hieruit blijkt dat de grootvader van de mondig gemaakte wordt aangeduid als Gerit Wijten die oude¹⁰³.

Daarnaast was er nog een Gerit Wijten die jonge. In het cartularium van de Tafel van den Heiligen Geest

⁹⁰ Otw,R.169,21

⁹¹ Otw,R.170,12v-1463

⁹² Otw,R.169,21-1462; op 16 augustus 1469 verklaart hij betaald te zijn "*ut cause van sijnre officien op scoutetampt van Oesterwijn int jaar Lxiii*" door Willem Wijten: Otw,R.175,19v

⁹³ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 290; 20781

⁹⁴ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 290

⁹⁵ Otw,R.171,1-1464

⁹⁶ Otw,R.172,1-1465; R.173,voorin-1466; R.174,29-1467;

⁹⁷ sH,R.1237,205-1468; R.1238,11v en 142v-1469; R.1240,270v-1471; Otw,R.177,1v-1471; In 1473 (Otw,R.179, los papier) wordt Willem Witen, die schoutet van Oesterwijn genoemd met Jan zijn broer en zijn zwager Wouter Toeyts; Otw,R.180,1v-1474

⁹⁸ sH,R.1250,494

⁹⁹ B. van Schijndel, *Genealogie Otten*, II,437

¹⁰⁰ Otw,R.149,15

¹⁰¹ Otw,R.147, los papier

¹⁰² Otw,R.145,17v

¹⁰³ Otw,R.157,3 d.d. 7 februari 1449 n.st.

wordt melding gemaakt van een uitgifte ten cijns uit 1348. Het betrof de molen *“dictum Creyten situm apud Udenhout”*, welke door Lodvicus de Colle bij testament was vermaakt aan de genoemde Tafel en daarop door de investiet heer Godefridus en de provisoren van de Tafel wordt uitgegeven aan jonkvrouw Christina, weduwe van Jan de jonge met haar kinderen Jan, Jacop en Elisabeth¹⁰⁴. Wegens wanbetaling van de cijns van zes gulden wordt de Tafel van den Heiligen Geest gericht aan de molen, en wordt deze in 1446 verkocht aan *“Willem geheten Wijten den jonghen zoen Gheryt Wijtman Gherytssoen”*¹⁰⁵. In 1457 heeft Willem, die dan genoemd wordt *“soen Gheryt Wijten den jonghen”* deze molen met het bijliggende huis verpacht aan Jan die Moelner *“die daer nu ter tijt op maelt”*¹⁰⁶. Genoemde Gerit Wijten die jonge komt zijdelings ter sprake bij de befaamde scheiding en deling tussen de erven Elisabeth Henric Costersdochter (waarover uitgebreid wordt gesproken bij de behandeling van de genealogie Houtappels)¹⁰⁷. Daarbij treedt Marcelys zoon van wijlen Wijtman Gheryts¹⁰⁸ op *“als momboer der onmundige kynder Gheryts sijns brueders die de selve Gheryt wittelijc gecregen heeft bij quondam Kathelijnen, dochteren Elisabeth Henric Costerdochter”*. Kathelijne was hertrouwd met Jan van Baerle, derhalve komt het later nog tot een scheiding en deling ten aanzien van het Elisabeth Henric Costers aanbestorven goed tussen de dochters van Jan van Baerle en Gheryt geheten Wijten, zoon van wijlen Wijtman Gerits die optreedt voor Willem en Heilwich zijn kinderen bij Kathelijne, dochter van Henric Langh-Wijtman en van Elisabeth Henric Costersdochter¹⁰⁹. Heilwich is wellicht getrouwd met Wouter Jan Toits.

In 1465 heeft immers *“Willem soen Gheryt Wijten des jonghen”*, met Jan zoon van wijlen Willem van den Hove de helft in een stuk beemd van zes lopense in de parochie Tilburg verkocht aan Wouter Jan Toits, en heeft daarnaast Willem een stuk land in Hucelem, geheten sHanenhofstat, overgegeven aan genoemde Wouter Toit, zijn zwager. sHanenhofstat had Willem met een graft verkregen van zijn vader, Gheryt zoon van wijlen Wijtman Gheryt¹¹⁰. Wouter krijgt ook nog een stuk opgedragen van Wijtman en Mercelys, kinderen van Jan Groten, terwijl Jan van den Hove aan Willem verkoopt: de helft van een stuk erf *“met eijken scaerboschken”* van drie lopense in de parochie Enschoot¹¹¹.

In het voorgaande blijkt dat Willem Wijten belang had in molens. Oisterwijk kende geen banmolen, ten gevolge waarvan de moleneigenaar een monopolie op de maalderij had. Op verbintenisrechtelijke wijze schijnt Willem Wijten zich daarom te hebben beijverd de mededinging te beperken.

Op de 5de juni 1466 heeft Berthout, zoon van wijlen Jan Backs (dus de vader van heer Jan Back) aan Willem Gerit Wijten verpacht: *“twee molenen, te weten dat huys metten lande, ende die wyntmolen van Karchoven, ende coren watermolen van Hukelum, welc wyntmolen die van voerscreven Willem aanverden sal nu tot Synte Peters daghe, ingaende oext nu naest coemende te weten inden jair duysent vierhondert ende tsestich ende sees. Ende welc watermolen die voerscreven Willem aenverden sal tot bamysse nu naestcoemende int selve jair, ende alsoe die selven molenen behouden ende te pacht hebben sal drie jair lanc teynden een vervolgende, ende totten drie jaren mach Willem sijn berou hebben ende goets tijts ende*

¹⁰⁴ Otw, GA. ged.42,27

¹⁰⁵ Otw,R.156,35

¹⁰⁶ Otw,R.164,14; vgl. sH,R.1217,204: op de eerste juli 1447 doet Daniel Willem Canters afstand van de molen geheten *“Creyten”* ten behoeve van Willem Gerit Wijten, en geeft Daniel kwijting voor wat Willem moest betalen aan Claes die Canter. Zie ook: G. Berkelmans, Het goed ter Borch, *De Kleine Meijerij* jg 15 (1962), no 6 en 7.

¹⁰⁷ Otw,R.143,102, vgl. R.144,77

¹⁰⁸ Over het nageslacht van Ceel Wyten uit zijn huwelijk met Lijsbeth, dochter van de leenman van het goed van Gorp onder Hilvarenbeek Wouter Wouter Schellekens van Gorp; L.F.W. Adriaenssen, Cadeautjes en familierelaties van Adriaen Wijten, *De Brabantse Leeuw*, jg 54 (2005), 217 e.v.

¹⁰⁹ Otw,R.144,43

¹¹⁰ Otw,R.172,23v

¹¹¹ Otw,R.172,23v

Beerthout met te voeren te seggen, te weten voer paeschen als hij Synte Peter daer nae af gescheye sal ende welc molenen die voerscreven Willem te pacht hebben sal voer sevenendertich mudde roggen alle jair, te weten die wyntmolen voer vierentweentich mudde, ende allen vierdel jaers na dat huse aengevaert sal hebben te betalen, te weten die een helft tot dertyenmisse ende die ander helft tot half meert”¹¹².

Als stadhouder van de schoutet wordt op 16 mei 1466 genoemd Henrik van den Borch¹¹³.

23.

Henrick van Berck,

zoon van wijlen Gerit van Berck en joffrouw Sophie¹¹⁴, dochter van Jan Dicbier werd de opvolger van Willem Wijten. Op de 9de september 1474 beloven Henrick en zijn borgen Aert Jacop Appels, Henrick heer van Myerle (dit is Mierlo) en Jacop van der Elst, aan Henrick Celen, hertogelijk rentmeester in het kwartier van 's Hertogenbosch, wegens de huur voor 3 jaar van het schoutetambt van Oesterwijk, 127½ rijngulden te betalen op eerstvolgende 31ste maart voor de ene helft en op de daaropvolgende 30ste september voor de andere helft, alsmede 135 rijngulden in volgende jaren, ingaande 30 september 1474¹¹⁵. Hij wordt hierop in de jaren 1475¹¹⁶, 1476¹¹⁷ en 1477¹¹⁸ als schoutet genoemd.

Hij kan opgevolgd zijn door de voorgangers Willem Kepkens in 1479/80 en Willem Wijten in 1480/81.

24.

Jan van den Wouwer

wordt als schoutet genoemd in de jaren: 1479¹¹⁹, 1480¹²⁰ en 1481¹²¹; zijn benoeming dateert van 29 mei 1478¹²². Misschien mag hij vereenzelvigd worden met Jan Peters van den Wouwer, die van 1500 tot in 1507 het schoutetambt te Tilburg en Goirle heeft bediend. Diens nakomelingen kregen met Oisterwijk vele banden, zoals onderstaand overzicht moge aanduiden¹²³.

¹¹² OtW,R.173,4

¹¹³ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20781

¹¹⁴ sH,R.1244,192

¹¹⁵ sH,R.1243,316v

¹¹⁶ OtW,R.181,1v-1475; sH,R.1244,192-1475

¹¹⁷ R.182,1v-1476

¹¹⁸ R.183,1v-1477

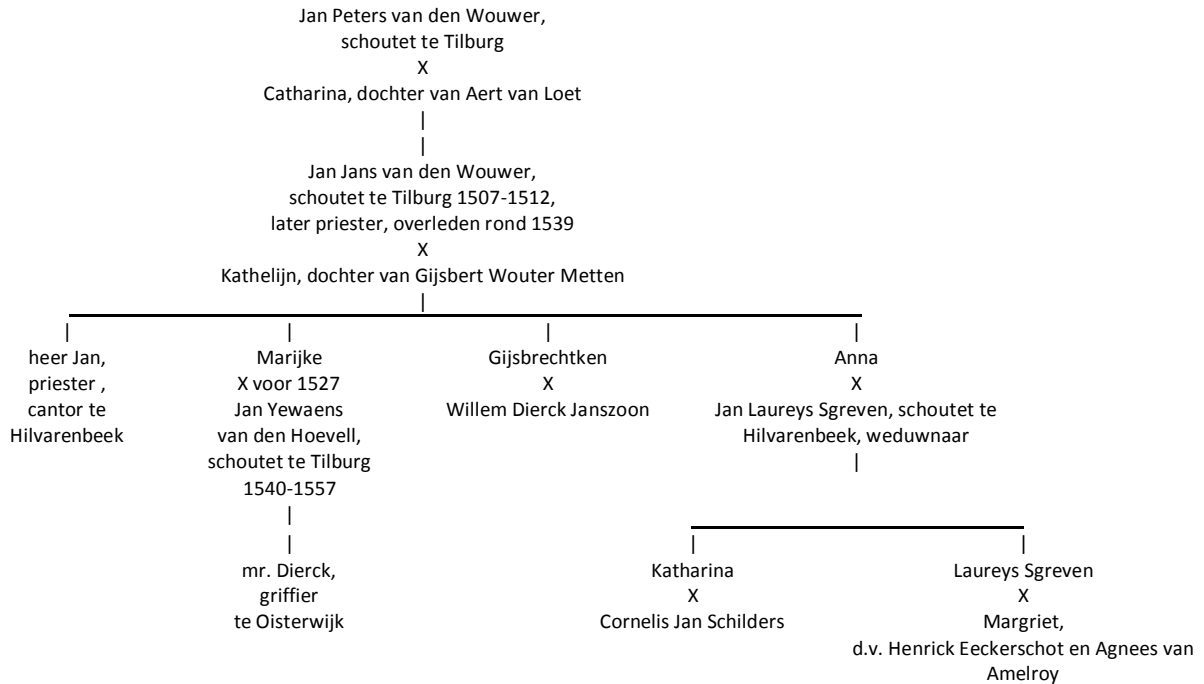
¹¹⁹ OtW,R.185,1v-1479

¹²⁰ OtW,R.186,1v-1480

¹²¹ OtW,R.187,1v-1481

¹²² sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20783

¹²³ J.Becx, De Oisterwijkse secretaris mr. D. v.d. Heuvel, in *De Kleine Meijerij* jg 18 (1965),24

In de rekeningen die te Brussel werden ingediend “*om thof*” wordt de vadersnaam van Jan van den Wouwer niet vermeld.

Anders dan in het vorenstaande Prosper Cuypers van Velthoven heeft vastgesteld, lezen we dat Jan van den Wouwer zijn benoeming als schoutet van Oisterwijk heeft verkregen bij open brief van 24 januari 1476 (gerekend naar de oude stijl dat is 1477 naar onze jaartelling).

Pas op 10 mei 1477 is hij beëdigd. Als schoutet moest hij rekeningen indienen over een tijdspanne van een half jaar lopend van Sint Jansmis, midden in de zomer, tot Kerstmis en van Kerstmis weer tot Sint Jansmis. Zijn eerste rekening laat Jan pas met Sint Jansmis 24 juni 1477 beginnen, alsof hij de eerste tijd na zijn beëdiging niets verdiende. Zijn wedde was immers gelijk aan eenderde van zijn “*exploicten*”.

Dat hield in dat hij een deel kreeg van de procesboeten die in een rechtspraak voor schepenen door de verliezende partij werd opgelopen, indien die het op een eindvonnis in een civiele procedure liet aankomen, alsook een deel van de boeten en schikkingen in strafzaken die de schoutet zelf aanspande en voordelen uit andere “*avonturen*”, zoals de verkoop van verdo??? dieren of bijenzwermen.

De rekeningen van Jan van den Wouwer zijn interessant omdat eruit te lezen valt hoe andere wetshandhavers hem het gras voor de voeten wegmaaien konden.

In het begin van zijn ambtsperiode werd Jan geconfronteerd met een doodslag op Hubrecht Hermans door toedoen van Wil Coex en Willem Wijtman Deliënsonne. De hoogschoutet vatte dit op als een criminele zaak, waarin alleen hij bevoegdheid had tot vervolging. Hij schikte de zaak om 25 rijns gulden een niet uitzonderlijk hoog bedrag, dat bovendien nog moest worden gedeeld met de halfheer van Hilvarenbeek, onder wiens gericht de doodslag had plaatsgevonden, dus de heer van Petershem. Voor hetzelfde bedrag is door de hoogschoutet van Den Bosch schoon schip gemaakt met Laureys Woytensone die op diefte was betrapt. De drossaard van Brabant die alom in het hertogdom kon optreden tegen misdadigers, in het bijzonder hen die de veiligheid op de weg in gevaar brachten, snoepte Jan van den Wouwer volgens hem ook eens een voordeeltje af.

De kwartierschoutet hoorde dat in Hogemierde Godevaard -, sceper "*bij nachte een cleyn backhuysken ... opgestoten hadde*". Daarmede had hij volgens de kwartierschoutet een "*broeke civil*" opgelopen, of een overtreding begaan waarop een boete stond.

Het feit was echter eveneens de drossaard Henrik Dicbier ter ore gekomen. Hij nam de scheper gevangen en heeft hem naar Turnhout gevoerd. Daar is hij genoopt geworden met de drossaard te schikken en hem vijfenhalve rijngulden te betalen. Tot zijn verontwaardiging heeft de kwartierschoutet zijn een-derde deel of derden penninck niet gekregen, ofschoon de overtreding "*onder zijn bedrijf geschiet is geweest*".¹²⁴

De nieuwe bezem die de nieuwe schoutet moest laten zien ging in de richting van de ingezetenen van Oisterwijk die nog niet de poorterij hadden gekocht. Hij vond er zes,¹²⁵ onder wie Roelof van Dongen, de edelman die door de hertog was beleend met het goed ter Borch. Een andere inmiddels bekende ingezetene van Oisterwijk was Herman Mathijszoon Vermoelen.

In Lagemierde kon de schoutet nog een oude koe uit de sloot halen bij Jan de Groef, die onder zijn voorganger, meer dan zes jaar geleden, bij een gevecht een piek zou hebben gebruikt. Dit was niet meer goed te bewijzen, zodat de schoutet maar liet schikken om veertien stuiver. De dienstijver ontlokte in Brussel de zure opmerking, dat men bij dusdanige ernstige feiten niet laten "*componeren om so cleyne somme*". Voor Jan van de Wouwer was bijna vijf stuiver niet niks. Een vetpot was zijn schoutambt niet. De vierde rekening van Jan van den Wouwer loopt van Sint Jansmisse tot Kerstmis 1479 en is te Brussel ten hove overgegeven op 11 juni 1480.

Het heeft er van weg, te oordelen naar het aantal mensen dat een kwetsuur toebracht en daarvoor werd beboet, dat het trekken van een mes alleen tot een boete leidde bij een schandaal, Bijvoorbeeld de in grote armoede verkerende Peter Molders kwetste Aert Gruens, de o zo arme Claas Colen verwondde Dries Hoevenaers, Maes opte Vloet kwetste Geert den Raymaker. Hij was in 1471 ook al eens aangesproken omdat hij "*opter gemeynte groesbusselen hadde gegraven*." Zeel Wijten liep ook een boete op wegens het kwetsen van her Lambrecht "*de prochiaen*". De schoutet behandelde hem nog mild "*mits dat hij zeer arm was*". Everaart de Bruyn en Claas Langpeters werden in dronkenschap zo boos dat zij hun mes trokken maar niet wisten tegen wie. Herman Appels trok zijn mes tegen zijn broeder. Herman had eerder in 1477 zijn mes al eens uitgetrokken tegen Jan van Beke.¹²⁶

25.

Willem Monick

is slechts korte tijd met het schoutetambt van Oisterwijk bekleed geweest.

In 1481 treedt Jan van den Wouwer nog als schoutet op. Willem Monick doet dit in 1482¹²⁷ en 1483¹²⁸, en waarschijnlijk nog twee jaar langer. Immers op de 9de april 1485 komen Willem Monick en Cornelis Dicbier overeen hun geschil over het schoutetschap te onderwerpen aan het oordeel van vier scheidsmannen uit de Raad van Brabant, voor wie ze binnen acht dagen te Brussel willen verschijnen. Willem kiest als scheidsmannen meester Geldolf van der Noet en heer Philips van Velyn; Cornelis heer Henrick van Bersselaer, ridder, en meester Jan van Hauthem¹²⁹. Het oordeel valt kennelijk ten nadele van Willem Monick uit.

¹²⁴ Brussel, ARA, Rekenkamers 13026, foto 9169

¹²⁵ met name Ymbrecht Anssems, Jan de Back, Jan van den Dijck en Henrik Arkenraets

¹²⁶ Brussel, ARA, Rekenkamers 13026, foto 9163

¹²⁷ Otw,R.188,1v-1482

¹²⁸ Otw,R.189,1v-1483; vgl. ook sH,R.1253,381v-1484

¹²⁹ sH,R.1254,420-1485

Stadhouder in 1484 is Jan Noet¹³⁰

26.

Immers van 1485 tot 1504 treedt **Cornelis Dicbier Janszoon** als schoutet op.

Over hem kunnen we hier kort zijn, daar hij reeds ter sprake kwam onder 18, waarover het schoutambt van zijn vader werd gesproken.

In 1484 is nog "betaelt voer die scepenen tot Cornelis scouth huse doen sij ontset waerden ij quaerten wijns"¹³¹.

De naam Dicbier had in de Meierij een bekende klank. Dicbiers zijn heer van Mierlo geweest en graaf van Megen.

Er zijn twee Dicbiers geweest die het ambt van schoutet van het kwartier van Oisterwijk hebben bekleed. Van hen heeft Cornelis nog de fraaie sprong naar het hertogelijk rentmeesterschap der domeinen in de Meierij van 's-Hertogenbosch gemaakt. Door de omvang der domeinen bekleedde de zogeheten "*hoogrentmeester*" een belangrijke functie.

Tot na de dood van Cornelis hebben zijn verwanten in de parochie van Oisterwijk goederen gehad. Woningen binnen de vrijheid, met name Kerkeind 71, maar ook aan de oostkant van Huikelom.

In 1495 doet Goyaart Reymbout Henricxsoen bij meester Gijsbrecht Molenpas, bewaarder van het hertogelijk leenboek aangifte van de koop van een leengoed in die Hucelems Ackeren achter die kercke van Oisterwijk, gevormd door twee mudzaad land en vier achterlenen, welk leengoed aan Goyaart Rembouts is verkocht door heer Peter Harman Goeyaert Backssoen. Tot het land bij het leengoed hoort een stuk van elf lopenzaad tussen de grond van her Jan Back (op Durendaal) en grond van Mechteld, de weduwe van Jan van Tienroy.¹³² Haar vader is de Bosschenaar Henrik Janszoon Spycker. Jan van Tienroy liet waarschijnlijk zes kinderen uit zijn huwelijk achter. Mechteld is hertrouwd met Cornelis Dicbier, die uit dit huwelijk twee dochters kreeg. Thomaas en Roelofken.

Op 14 oktober 1516 heeft Cornelis Dicbier, zoon van wijlen Jan Dicbier ten behoeve van Aart van Uden - beter bekend als Aart Stamelaert van Uden -, als man van Dierksken, dochter van Jan van Tienroy en Mechteld, de vrouw van Cornelis Dicbier, afstand gedaan van de tocht in een-zesde deel in een aantal landerijen te Huikelom.¹³³ Het betreft niet een huis, maar een zestal landerijen, een bouwland van vijf lopenze tussen Willem Wijten en Willem Poeynenborch; twee bunder, de ene aan de watermolen en de andere aan de stroom -de Aa- tussen grond van meester Jan Lombaerts en Wouter Maes (Wouter Thomaas Wouters) wat betreft de andere bunder; dan vijf lopenzaad akkerland tussen voormelde Goyaart Rembouts en de Zusters van Catharinenberg; drie lopenzaad naast Wouter Maes en zeslopenzaad aan de waterlaat. Een andere dochter van Jan van Tienrode en Mechteld, Mechteld, trouwde met Jan van Belle. Cornelis Dicbier kocht van hen een erfpacht van 1 mud rogge en na zijn dood hebben Thomas en Roelande die op 10 juli 1518 overgedragen aan Lambert Millinck.¹³⁴

Cornelis Dicbier lijkt de eerste schoutet die zich voortdurend bedient van een "*stadhouwer*". Als zodanig treedt van 1484 tot zijn dood in 1495¹³⁵ Jan Noet op, die al onder Cornelis' voorganger was beëdigd.. Doch

¹³⁰ Otw,R.190, los papier bij fol. 9 over diens eedaflegging

¹³¹ Otw,R.190,1v-1484

¹³² Leenhof van Brabant, 15, 265r

¹³³ sH,R.1287,8

¹³⁴ sH,R.1289,338v

¹³⁵ Otw,R.200, omslag, zie echter 'sH,R.1267,133v

13 september 1492 wordt Wouter Wouters benoemd als stadhouder¹³⁶. Op 11 januari 1496 treedt Henric Symon Back aan als stadhouder¹³⁷.

Cornelis Dicbier wordt opgevolgd door de zoon van Jan Noet.

27.

Dirck Noet Janszoon

is schoutet geweest van de 19de maart 1504¹³⁸ tot de 15de februari 1509, en wellicht ook weer van de 2de december 1515 tot in 1516.¹³⁹

In 1505 heeft hij onenigheid met de dorpen in zijn kwartier over de betaling van de "knechten" die hij aangenomen heeft in de oorlog tegen Gelre¹⁴⁰.

Adriaen Janszoon Berkelmans, Laureyns Claeussoen van Laerhoeven, Jacop Jan Luers, Gerit Aert Witloex en Jacop Jan Meeussoen beloven in 1499 15 gulden op volgende Sint Remeijs aan Jan Dirks Noet, wegens de koop van schaarhout op de hoeve van Jan van Haren de oude op Runsvooert, onder Helvoirt¹⁴¹.

In 1475 was joffrouw Demoet, weduwe van Jan van Best, ten behoeve van haar dochter Mechteld, die gehuwd was met Jan Janssoen van Haren, afgegaan van de tocht in genoemde hoeve bij Runsvooert, bij de hei aldaar, die als bruidsschat aan jonkvrouw Mechteld was gegeven.¹⁴² De hoeve werd daarop dadelijk met een cijns van twaalf gulden belast¹⁴³. In 1480 belast Jan de hoeve weer, nu met een cijns van tien rijngulden¹⁴⁴. Na de dood van zijn vrouw, in 1490, gaat Jan eikenhout en schaarhout verkopen¹⁴⁵, in mei 1492 geveld eikenhout aan de Bossche kanunnik heer Everart van den Water en aan zijn broeder, heer Ludolf van den Water, de investiet van Helvoirt¹⁴⁶. Genoemde Jan van Haren had een natuurlijke dochter Hendricksken, welke de vrouw werd van Jan Noet.¹⁴⁷

Stadhouder is sedert 8 juli 1501 Adriaen Brunincx¹⁴⁸, vanaf 1505 Servaes Schilder¹⁴⁹.

28.

Willem van Diest, ook genoemd Willem Henrick Lenarts,

treedt van de 6de maart 1509 tot in 1514 als schoutet op¹⁵⁰, doch heeft voornoemde Dirck Noet als stadhouder. Ook zijn opvolger Servaes Scilder, de Hilvarenbeekse schoutet, dient vanaf 20 november 1513 als zijn plaatsvervanger¹⁵¹. Hij leidt het jaargeding, dat 10 januari 1514 plaatsheeft in de Ploeg, wegens

¹³⁶ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20784

¹³⁷ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20784

¹³⁸ Otw,R.208, voorin: "*den 19e meerte 1503 (is 1504 n.st.) des dynsdachs nae Letare dede Dirck Noet zijne eedt in der stad vande Bosch en oick inde vrijhey van Oesterwijn en waert doen schoutet van Oesterwijn*".

¹³⁹ vgl. sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 292,176 benoemd 24-6-1501; zie ook fol. 218. J. Bastiaensen, De oorsprong van het Oisterwijkse geslacht Verhoeven, voorheen vander Hoeven en de Manso, in *De Kleine Meijerij* jg 53 (2002), 3-13

¹⁴⁰ Otw,R.209, los bij 30-1505

¹⁴¹ sH,R.1267,133v; d.d. 7 februari 1499 n.st.

¹⁴² sH,R.1252,5

¹⁴³ sH,R.1244,76v

¹⁴⁴ sH,R.1250,111v

¹⁴⁵ sH,R.1259,120v; d.d. 25 februari 1490 n.st.

¹⁴⁶ sH,R.1261,483v; d.d. 17 mei 1492, zie ook 'sH,R.1260,252v; d.d. 5 mei 1491

¹⁴⁷ sH,R.1252,13

¹⁴⁸ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20785

¹⁴⁹ Otw,R.209, voorin en los

¹⁵⁰ Otw,R.213, voorin; R.217, los papier bij folio 29; de commissie dateert van 10-2-1508 en de eed op 7-5-1509: sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20785

¹⁵¹ Otw,R.217, los bij 11

absentie van schoutet Willem van Diest¹⁵².

Willem was getrouwd met een zekere Elisabet. In 1513 komen goederen van zijn "nazuster" Margriet Lenarts ter sprake¹⁵³.

Begin 1515 tot mei 1616 treedt Dirk Noet opnieuw op als schoutet¹⁵⁴

29.

Servaas Scilder

werd rond 1486 geboren uit een geslacht wat al eeuwen in onze streken gevestigd was. Hij bezit het kasteel Groenendaal onder Hilvarenbeek. De commissie is van 18 maart en de beëdiging op 5 april 1516¹⁵⁵.

In een oud journaal staat geschreven: "Op den dag na Sint Marcus (is 19 oktober) 1502 heb ik voor de bruiloft van Servaes Scilders, die trouwt met Aleydis, dochter van Adriaen, schout van den heer van Merode, 1 carolusgulden gegeven van 37½ stuiver waarde en 1 zilveren reaal van 6½ stuiver. Dat maakt samen 44 stuiver"¹⁵⁶. De geslachtsnaam van Aleid was Bruynincx¹⁵⁷.

Servaas Scilder heeft een zoon Jan die uit zijn huwelijk met joffrouw Marie Hugesloot een zoon Cornelis Jan Schilders heeft¹⁵⁸.

Deze heeft in Hilvarenbeek de herberg de Zwaan aan de Plaats. Hij trouwt met een meisje van Oisterwijkse afkomst, namelijk Katharina, dochter van Jan Laureis Sgreven en diens tweede vrouw Anna, dochter van Jan van den Wouwer, de schoutet van Tilburg die ook in de genealogie van den Heuvel ter sprake komt. Jan Laureis Sgreven is schoutet van Beek geweest.

Cornelis en Katharina kregen zeven kinderen. Na Cornelis' dood is de weduwe hertrouwd met Hendrik Hendrik Willems¹⁵⁹.

Servaes Scilder diende ook nog in het schoutetambt van Hilvarenbeek¹⁶⁰, zodat we herhaaldelijk zijn stadhouder zien optreden. Dat was eerstens zijn broeder Cornelis Scilder, en vervolgens Sulpitius van der Voert, zoon van meester Lambrecht van der Voert uit Hilvarenbeek¹⁶¹.

30.

Godevaart Bogaerts is waarschijnlijk de laatste schoutet onder de hertogen geweest die nog iets van de welvaart die Oisterwijk kende in de Middeleeuwen heeft beleefd.

Hij stamde - hoe is ons niet nauwkeurig bekend - uit een bekende familie uit Turnhout. In 1519 zit daar

¹⁵² Otw,R.218,1-1514

¹⁵³ Otw,R.217, los bij 29-1513

¹⁵⁴ Otw,R.219, voorin; R.220,1: "Dirck Noet was schoutet tot Oesterwijk in desen jare ende Servaes Schilders van Beeck is schouteth worden en heeft zijnen eedt tot Oesterwijk gedaen opten derden dach van meye anno xvi".

¹⁵⁵ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 2944

¹⁵⁶ P.Em. Valvekens, *Ons gezinsleven in oude tijden*, 24

¹⁵⁷ L. Adriaenssen noemt in De Diessense tak van de familie Schilders in *De Brabantse Leeuw* jg 46 (1997), 103 e.v. vooral p. 169 Aleit een dochter van Adriaan Jacob Brievincx. De mededeling in de *Genealogie Otten*, 381, dat een zuster van Servaes Scilder huwde met Jan van Broeckhoven, drossaard van Gheel, wordt niet bevestigd in de lijst der drossaards in het *Jaarboek van de Vrijheid en het land van Gheel*, 4 (1965), 142. Daar is slechts sprake van van mr. Arnt van Broechoven die trouwt met Christina van Driel.

¹⁵⁸ Hilvarenbeek, R.27,74v

¹⁵⁹ Hilvarenbeek, R.29,123 (1575) en 146v (1576); R.38 (1607) 78; Tilburg, R.348 (1612) 267

¹⁶⁰ sH,RA,coll.CvV.204: Cour feodal, aveux: 16-10-1536 schout van Oisterwijk en Hilvarenbeek.

¹⁶¹ Otw,R.237,58-1532 en volgende jaren voorin het jaarprotocol tot R.245,85v-1541

Goeyvaert Boegaerts in de schepenbank.¹⁶² Daar was ten tijde van de hertogen uit het huis van Leuven een sterk kasteel opgetrokken. Uitgestrekte terreinen voor de beoefening van de jacht maakte dat een geliefde verblijfplaats voor de regentessen in het bestuur der Nederlanden die koning Philips in Spanje uit de wind konden houden. Invloed van zijn Turnhoutse verwanten bij hovelingen heeft Godevaert vermoedelijk aan het schoutetambt in Oisterwijk geholpen.

Alhoewel de schoutet niet alleen onder ede beloofde zijn ambt getrouw uit te oefenen, en bovendien genoopt was daarvoor geldelijke zekerheid te stellen, werd hij in zijn rekening niet op zijn woord geloofd. Al in de vijftiende eeuw werd ten aanzien van bepaalde vaste inkomstenposten een - alweer bezworen - certificatie gevraagd.

Godevaert liet daarom de bestuurders van de Wollen Ambacht dagvaarden en onder ede ten overstaan van de schepenen verklaren hoeveel ze ontvingen van boeten wegens overtredingen van de keuren van de bedrijfstak der lakennijverheid. In de lakennijverheid mocht men in Oisterwijk alleen werkzaam zijn als men er ook poorter was. Wie geen geboren Oisterwijker was en derhalve geboren poorter moet het poorterschap kopen. De opbrengst werd in drieën gedeeld tussen de Vrijheid, de Wollen Ambacht en de kandsheer. Het deel van de hertog moet de schout innen en in zijn rekening verantwoorden. De conjunctuur in de lakennijverheid is bij gevolg weerspiegeld in de rekeningen.

In de rekening van Henrik de Beer die borgemeester van de Vrijheid was in 1559 kreeg die door Lenaart Janssoen drie gulden betaald, het equivalent van twee royalen, maar niet van de weduwe van Huyb den Dove "*doe men nyet meer vande poirterije en gaff dan drye gulden*" voor de vrijheid heft.¹⁶³

Ook Godevaert Bogaerts, zoon van Peter Bogaerts schijnt bijzondere betrekkingen met Hilvarenbeek onderhouden te hebben. In 1553 machtigt de Bosschenaar Thomas Jans hem om al zijn inschulden "*voirden gerichte van Oisterwijck ende Beke*" te innen¹⁶⁴.

Hij krijgt commissie na de dood van Servaas Schilder op 12 mei 1543¹⁶⁵.

In 1565 is Godevaert ziek. Op de 28ste december 1565 maken Godevaert Bogaerts, "*schoutet des quartiers van Oisterwijck*" en Marijken, dochter van Hubrecht Gevaerts een testament waarbij de langstlevende hunner, met behoud van de legitieme portie der kinderen, wordt bevoordeeld¹⁶⁶.

Stadhouders zijn: Marc van den Langencruyse sedert 12 november 1544¹⁶⁷; Jan Schilders, 15 februari 1546¹⁶⁸; sedert maart 1553 Philippus de Bye¹⁶⁹; en vanaf 15 juni 1558 Joris Goyaerts Thoenissen¹⁷⁰.

31.

Wouter Colff

volgt Godevaert in 1566 op. Evenwel "*provisionaliter*"¹⁷¹.

¹⁶² Miscellanea Raymond Peeters (1998), 5

¹⁶³ Brussel, ARA, rekenkamers, 13027, fiche 1

¹⁶⁴ OtW,R.257,46v 17-4-1553

¹⁶⁵ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20788; item 13-3-1556 Chambre des comptes 20790

¹⁶⁶ OtW,R.269,48v 28-12-1565

¹⁶⁷ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20788

¹⁶⁸ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20789

¹⁶⁹ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20790

¹⁷⁰ sH,RA,coll.CvV.204: Chambre des comptes 20790

¹⁷¹ OtW,R.270, voorin-1566

32.

Franchois de Gotz

wordt in 1566 schoutet¹⁷² en blijft dat tot zijn overlijden op de 7de januari 1572¹⁷³. Ofschoon van zijn verblijf in Oisterwijk nauwelijks blijkt, is Franchois toch in staat geweest de woede van Cornelis Smolders op te wekken.

“Alzoe Cornelis Anthonis Smolders gemeynlijck genoemt Meppel opten dertichsten dach augusti nu lestleden, inden avont omtrent IX uren sekere fortse, insolentie ende injurieuse woerden gedaen, gesecht ende gesproken had, zoe voir ende opte duere als opden persoen, naem ende faem van Franchois Gotz schoutet”, verschijnt de boosdoener op de 20ste december 1566 ten huize van de schoutet voor schepenen om zijn verontschuldigen openlijk aan te bieden en te verklaren dat hij *“anders nyet en weet te seggen oft te verclaeren dan men van eenen eerlijcken vroomen officier ende edelman behoirt te seggen”*¹⁷⁴.

33.

Nadat Wouter Colff andermaal tijdelijk schoutet is geworden¹⁷⁵, komt in 1573 **jonker Willem van Engelen** in de bediening van het ambt¹⁷⁶. Hij blijft dat tot 1576¹⁷⁷.

34.

Zijn opvolger wordt vanaf 1576 **jonker Jacop de Wale**¹⁷⁸.

In 1583 neemt de schoutet echter de wijk naar elders, na op de 7de januari Joost Thomaes Timmermans, telg van een in Oisterwijk ingeburgerde en gezeten familie, tot stadhouder te hebben aangesteld.

Op de 28ste maart sterft Joost echter al. Op de 7de december daaropvolgend wordt Jan Joachims van Esch de nieuwe stadhouder, eveneens als Joost Timmermans een geboren en getogen Oisterwijker. In 1591 is hij nog in de bediening van het stadhouderschap.

35.

Schoutet, zij het *“bij surrogatie”* is in 1592 **Jacop Franssen Beyharts**¹⁷⁹. Tot in 1595 treedt hij als schoutet op, *“ende is in midtsomere wederomme gedeputeert”*. Het is twijfelachtig of zulks goedschiks ging: *“ende is in officie gerestitueert. Joncker Jacques de Wale die wederomme in precidentie quam in de dicationibus ecclesie 7 februari 1595”*, is in de hem toevertrouwde gemeenschap.

In 1596 en latere jaren, tot zijn dood op de 28ste april 1600, is Jacop de Wale evenwel in het schoutetambt. Zijn zoon Giljam dient als stadhouder in de twee jaar voor zijn dood, hij wordt namelijk gekweld door jicht in die mate dat hij *“voor dmeestendeel impotent catlijvich ende vanden flerchijn te bedde hadde gelegen”*¹⁸⁰.

Jacop Franssoen Bayhert bedient het schoutetschap van Oisterwijk van 1591 tot in 1593, in opdracht van der hertog van Parma, Alexander Farnese, in de plaats gesteld van Jacques de Wale, die is vastgezet.

¹⁷² R.270, voorin

¹⁷³ R.272, voorin; R.275, voorin

¹⁷⁴ R.270,44

¹⁷⁵ R.276, voorin

¹⁷⁶ R.277, voorin

¹⁷⁷ R.279 en R.280, voorin; zijn opvolger schijnt in 1573 reeds commissie gehad te hebben, maar Willem de "Angelis" nam daarmee geen genoegen: zie sH,RA,coll.CvV.204: comm. de 1563-1577, fol. 230-232, reput de comm. no 131; conseil de Brabant 652, 6-5-1575

¹⁷⁸ R.280, voorin; G. Berkelmans, Drie schouten uit het geslacht de Wale, in *De Kleine Meijerij* jg 19 (1966), 124.

¹⁷⁹ vgl. sH,R.1407,483-1593

¹⁸⁰ Guillam de Wale wordt schoutet, *De Kleine Meijerij* jg 15 (1962) 42

In de baaierd van de Opstand is van hem niet eens de gebruikelijke borgtocht gevraagd voordat hij het ambt ging waarnemen. Onze Jacob heeft een fijne neus en bespeurt de moeilijkheden waarmee de erfgenamen de Wale worden overstelpt bij het verantwoorden van de ambtsbediening door drie leden van hun familie. Om zijn nazaten problemen te besparen wendt hij zich tijdig tot de President en luiden van de Rekenkamer die als vanouds de Eertzhertogen in Brussel hebben, met het verzoek over de bovengenoemde jaren geen rekening te hoeven indienen, daar *“ter causen van de deese inlantsche oerlogen allen zijne registeren, pampieren ende documenten zijn verloren, overmidts daffbrandingen der voerscreven vrijheydt van Oisterwijck”* en de plundering van de ingezetenen aldaar. Hij slaat voor met een schikking ten voordele van Hunne Hoogheden de Aartshertogen te mogen volstaan, gelet op *“het cleyn prouffijt”* dat het ambt de voorgaande jaren heeft gegeven.

Van de *“verarmenisse verjaechenisse ende affbrandinghe”* in Oisterwijk zonder wijldlopig betoog overtuigd, geeft men in Brussel Jacop zijn zin op 17 maart 1604, mits hij bij de rentmeester van het kwartier van 's-Hertogenbosch 24 pond brengt, die deze dan weer in zijn rekening dient te verwerken.¹⁸¹

Zou het de hoogrentmeester onbekend zijn geweest dat Jacop inmiddels tot een van de grootste werkgevers in zijn stad behoorde ?

36.

Giljam de Wale

wordt evenwel niet dadelijk de opvolger van zijn vader. Dien ten gevolge vindt op verzoek van de president-schepen de eerste zitting van de schepenbank in 1600 eerst plaats op de 30ste mei. Giljam wordt 28 augustus 1600 beëdigd door de president of voorschepen.

Giljam raakt al dadelijk in grote moeilijkheden met de afgevaardigden van het kwartier, die de kostenvergoeding die hij vraagt voor het werk van zijn vader veel te hoog achten. Op de 3de oktober 1601 wordt een commissie vanwege het kwartier samengesteld om de rekeningen van de oude schoutet na te gaan. Als afgevaardigden van het kwartier treden op: jonker Jan de Bever, schoutet der baanderheerlijkheid Boxel, Lambrecht Fabri, schoutet van Hilvarenbeek, Aert Hoppenbrouwer en tenslotte de Oisterwijkse secretaris Lambrecht van den Hoevell. Op de 30ste december 1601 vindt de auditie plaats maar pas op de 21ste februari 1602 is de commissie met het werk klaar gekomen.

Op de vergoeding van jonker Jacop wordt bekibbeld omdat hij wegens jicht meerdere kwartiervergaderingen niet heeft bijgewoond, en het werk wat Giljam zelf heeft verricht als plaatsvervanger, onder meer het aanbieden van een smeekschrift aan een zekere don Ambrosie te Herenthals, wordt heel wat lager gewaardeerd dan de schout zou wensen¹⁸².

De opstandelingen tegen de koning trekken vaak profijt van de onbetrouwbaarheid van de troepen die voor de koning dienden op te treden. Daaronder waren in 1597 weer muiterijen uitgebroken, waartegen de landvoogd geen middelen had. Ieren maken zich meester van Helmond en teren niet alleen dit stadje maar de gehele Meierij uit.

Onderdrukking van opstanden en muiterijen jaagt de regering onvermijdelijk op kosten. Ook de regeringsgetrouwe troepen werden zonder veel gewetensbezwaren ten laste van de bevolking op het strijdtoneel gebracht, zodat het voor de vijanden des konings weer een daad van verweer was om diezelfde bevolking zo mogelijk nog eerder uit te schudden en onvrijwillige ondersteuning van de koningsgezinde

¹⁸¹ Brussel, ARA, Rekenkamers 13027, fiche 1

¹⁸² Guillam de Wale wordt schoutet, *De Kleine Meierij* jg 15 (1962) 42

troepen onmogelijk te maken.

In 1601 begint de schoutet met naar Heerentals te rijden, om te onderhandelen over een omslag ten behoeve van het garnizoen te Helmond, deze is hard nodig omdat muiterij dreigt in een ander bolwerk, het fort Sint Andries dat Den Bosch moet beschermen.

Van Herentals terugkerend krijgt de schoutet al weer te maken met de gouverneur van Breda, die fourage wenst te krijgen. Nauwelijks twee maanden later moet in Heusden weer afgedongen worden op de schatting der vier kwartieren door de rentmeester Bruynincx. Deze schatting stond wellicht reeds in verband met het voornemen van prins Maurits de stad 's Hertogenbosch aan te vallen.

Op de eerste november van het jaar 1601 slaat hij het beleg voor de stad, en dit zou door de slechte bezetting van de verdedigingswerken met welslagen zijn bekroond, indien de vorst niet was ingevallen en de benadering van de stad had bemoeilijkt. Prins Maurits duchtte daardoor een overval door de aartshertogelijke troepen.

Kolonel Franchois Blijleven gelast de schoutet derhalve zorg te dragen voor gravers in het belang van de koning; hij moet daarmee naar Eindhoven komen. De 14de november, wanneer Guillam met zijn gravers daar aankomt is de kolonel weer doorgetrokken naar Helmond en door *“dat men de voirscreven pioniers nyet en derfden doen”* doortrekken, zal de schoutet weer opgelucht onverrichterzake naar Oisterwijk zijn teruggegaan.

Vier dagen later is daar *“met een compagnie ruijteren gehaelt geweest, overmidts die vanden quartiere van Oisterwijck waren in foute gebleven nande leveringhe van hoij ende stroij bij sijne Excellencie over den voirscreven quartiere geyst ende belast te moeten opbrenghen”*. Met *“perde ende knecht”* heeft Giljam drie dagen in het belegeringskamp vastgezeten en hij heeft *“gehadt grote moe(i)ten om los te comen”*.

Toen hij werd vrijgelaten, nadat zijn mantel was ontvreemd en hij *“noch sacken ende andere gereschap tot den perde dienende”* was kwijtgeraakt, was dat alleen maar om hem een kans te geven alsnog voor de nodige aanvoer te zorgen. Dit mocht niet gelukken en de 22ste november zit de schoutet weer in Vucht. De krijgsbezigheden vergen daar echter te zeer de aandacht op en na een dag kan hij weer naar huis. Juist de dag daarop doen de belegerden een uitval, welke prins Maurits weet af te slaan. Uiteindelijk dwingt de aanhoudend vorst hem evenwel het beleg op te breken.

De regering van Den Bosch tracht daarop weer orde op zaken te stellen en voert daarover besprekingen met de officieren in de Meierij. Op Sinterklaasdag rijdt Giljam met zijn knecht Peter Verhoeven daarvoor naar de stad.

Op de 16de oktober 1612, tussen 9 en 10 uur in de avond is het leven van Giljam de Wale geëindigd.

37.

Giljam de Wale stamde uit een echte ambtenarenfamilie. Zijn broeder jonker Jacques de Wale was meier eerst te Landen en later van de Geeten; zijn zuster Anna trouwde met Henrick Laureys van Asten, de schoutet van Alphen, Baarle en Chaam. Een tweede broeder stond Giljam ter zijde als stadhouder vanaf 1606¹⁸³ en is hem ook opgevolgd als schoutet: **Philips de Wale**¹⁸⁴.

Philips'ambtstermijn viel grotendeels in de tijd van het bestand, en moet dan ook heel wat rustiger zijn geweest dan die van zijn vader en oudere broeder.

In een rustiger tijd wordt evenwel scherper op de bevoegdheden gelet en zo zien we Philips de Wale in 1614 ten behoeve van Arnoult van Vladeracken, zijn collega van Maasland, getuigen, dat in het kwartier van

¹⁸³ Otw,R.300,voorin

¹⁸⁴ vanaf 1606, R.300

Oisterwijk de schoutet vergaderingen - die de dorpen geld kosten en de schoutet vacatiegelden opbrengen - mag beleggen, zo vaak hij dit nodig acht, terwijl die van het kwartier hem "*volcomen contentement en de satisfactie sijn doende van sijne diensten besoignen ende vacatien*". In het kwartier van Maasland is men niet zo scheutig.

Ten overvloede verklaart de schoutet ook nog dat het kwartier ook een gage geeft aan de ontvangers en rentmeesters van het kwartier.

Toch werd ook in het kwartier van Oisterwijk door de ingezetenen scherp op de kleintjes gelet. Die van Udenhout vingen eens "*twee vagabonden vande Engelse Natie*", die door hen op dieverij waren betrapt. Ze leverden de schavuiten over aan de schoutet die ze gevangen hield, waarschijnlijk in verkorting van rechten van de hoogschoutet.

Toen de kwartierschout dan ook de kosten van de verzekerde bewaring trachtte te verhalen, spanden de regenten van de dorpen onder het gericht van Oisterwijk, met name die van Haaren, Udenhout, Berkel, Enschoot en Huikelom, een geding aan voor de Raad van Brabant. Dit geschil werd uiteindelijk in der minne uit de wereld geholpen¹⁸⁵. Ten gevolge van de pest is jonker Philips de Wale, met achterlating van een weduwe en zeven kinderen jammelijk omgekomen "*op sondach den 26 Oktober anno 1625 omtrent ten XII uren op middach*"¹⁸⁶.

Niet minder dan 24 stuiver moest de Broederschap van Onze Lieve Vrouwe aan Goyart Lambet Nijs geven teneinde "*het Licham vanden Schouteth de Wale vande peste gestorven wesende mede ter aerde te helpen bestellen*"¹⁸⁷.

Oisterwijk heeft niet minder dan drie schoutets uit het geslacht de Wale gekend.

Philips de laatste van hen heeft er weinig geluk gekend. Hij stierf met achterlating van een jong huishouden aan de pest. De bediening van zijn ambt, toern, na het Twaalfjarig Bestand, de vijandelijkheden om de heerschappij in de Nederlanden weer in volle hevigheid waren opgelaaid en de stad 's-Hertogenbosch tweemaal werd belaagd, moet zeer moeilijk zijn geweest, Lauweren zijn er bovendien niet mee geoogst. Niet geheel duidelijk is nog of Philips zelf heeft meegemaakt dat hij in botsing kwam met zijn onmiddellijke overste, de hoogschoutet van 's-Hertogenbosch, na zijn dood heeft jonker Philips van Brecht als hoogschoutet in de Raad van Brabant te Brussel in elk geval een vonnis verworven tegen de erven van wijlen Philips de Wael "*in sijnen leven schoutet des Quartiers van Oisterwijck*".

In dit proces schijnt door de hoge overheid te zijn ingegrepen met een decreet. Of de erven aldus gered werden van een hopeloze zaak weten we niet, maar veel heeft dat dan niet gebaat, want de veroordeling in de kosten van het geding en tot voldoening van "*den taxaet derselver uuyt crachte van opene brieven van Sijne Conincklijcke Majesteyt*" van 22 december 1622 was al genoeg om de erven geheel ten gronde te richten.

Jan Peters van Hedel heeft als "*deurwerder*" van de Raad van Brabant met slechts twee kerkgeboden een vijftal onroerende goederen van de erven te Oisterwijk ter voldoening aan het vonnis in een openbare verkoop gebracht, na overigens "*voer all wete ende insinuatie doende aende weduwe*". Bij de Raad van Brabant is op 23 februari 1627 "*gepermitteert*" (met een akte van de Rekenkamer van 5 mei 1627) de goederen te verkopen in 's-Hertogenbosch en daar voor schepenen de overdracht te laten plaatsvinden.

¹⁸⁵ Guillam de Wale wordt schoutet, *De Kleine Meijerij* jg 15 (1962) 42

¹⁸⁶ Otw,R.319, voorin

¹⁸⁷ Archief Parochie Sint Petrus, rekening door Dr. Xav. Smits genummerd: 13

Op 16 januari 1628 vindt de overdracht plaats.

- Van een "*stuck weyvelts oft beempts*" van vijf en een halve lopense in de Vrijheid Oisterwijk, "*in de Groen Stege*" is door de deurwaarder "*den stockenslach*" gegeven aan Jan, zoon van Jan Peter Heyman Timmermans.

Deze weide is gelegen tussen grond van de weduwe van Roelof Beyharts en grond van de kinderen van Goyart Adriaan Coomans, en strekt zich uit van de Groen Stege tot "*aende gemeynte*".

Behalve de grondcijs aan de hertog en het dragen van de geuurlijke lasten drukt op deze grond als last "*de waterlaet daer doer ende over met recht gaende*".

- Van een beemd van zes lopense, ook binnen de "*Vrijheid*", namelijk "*aen Colenbrugge*", met aan een zijde grond van de weduwe van Roelof Beyharts en aan de andere zijde "*eenen gemeynen dijck*", zich uitstrekkend van de "*Riviere genoempt de Vloet*" tot aan het erf van Jan van den Hovel, en

- van vier lopense en twintig roeden "*soe lant als wey*", gelegen "*aen Scuttersboogard*" wordt Thomas Dierks van den Hovel als hoogste bieder eigenaar.

Het laatstgenoemde stk grond grenst met een zijde en een eind aan grond van Arien Peters van den Wiel, en met het andere einde aan die van Goessen Gielis van der Borch.

- Op een "*stuck heyvelts*", groot "*negen oft thien lopensaet*", ook in de Vrijheid maar "*aen de Cleyn Heye*" is het hoogste bod uitgebracht door Andries Martens Priems, maar hij deed dat mede voor Dierk Peters van den Wiel en Wouter Cornelis Heymans, zodat die mede in het goed worden gevest.

Dit heiveld strekt zich uit tussen twee gemene straten, en wordt aan de ene zijde begrensd door grond van de genoemde Wouter Cornelis Heymans en aan de andere zijde door grond van Jozef Beyharts.

- Met de executie van het vonnis heeft wellicht ook te maken de overdracht van een leengoed van vier en een halve lopense "*in de Schijff*", aan beide zijden begrensd door land van Jan van den Hovel, en zich uitstreckende van een gemene weg tot grond van de Tafel van den Heiligen Geest te Oisterwijk, welk leengoed is "*leenruerich aen Sijne Coninklijcke Majesteyt*".

De deurwaarder Jan Peters van Hedel heeft de vest gegeven aan Adriaan Jacobs Cocx "*inden name van Johan van den Bossche, stadthouder van mijn heer den hoochscouthet, ende raetsheere der voirscreven stadt Shertogenbossche*", geheel vrij op de grondcijs na althans "*soe verre die met recht daer uuyt te vergelden staet*".¹⁸⁸

Johan van den Bossche belooft "*infra tempus debitum in feudum accipere*". Met een leenverhef wordt de vest derhalve niet gelijk gesteld.

38.

Jonker Philips de Wale werd als kwartierschoutet opgevolgd door **Jasper van den Broeck**.

Die beging evenwel een manslag aan jonker Roelof Beyharts op 12 januari 1626 en is voortvluchtig¹⁸⁹.

Joachim van Esch neemt dan voorlopig waar.

Nadat enkele officieren gevangen gehouden werden in Oldenzaal, werd Jasper als contra-arrest gevangen gezet te Heusden, waar ook Beyharts om diezelfde reden geïnterneerd was. Op 1 augustus waren beiden ten huize van Jasper Peters Saedelmaecker te Heusden, waar de afspraak gemaakt werd "*dat zij sanderdaechs smorgens met eenich ander geselschap souden gaen vogelen schieten met een schuijtken*". Omdat ze daarvoor geweren nodig hadden. In de keuken van zijn kosthuis, bij de luitenant van ritmeester

¹⁸⁸ sH,R.1429,497 e.v.

¹⁸⁹ OtW,R.320,voorin

Bernaige, vond hij aan de muur "een roer toebehoorende den voornoemden lieutenant" . Dat ging af en trof Beyharts die bij de deur van het huis stond. Op 24 oktober 1626 wordt Jasper emissie verleend voor het per ongeluk afgaan van het geweer.¹⁹⁰

39.

meester Adriaen Comans

wordt de laatste schoutet van Oisterwijk die door de hertog van Brabant wordt benoemd.
mr Adriaan Comans wordt aanvankelijk provisioneel schout (1626-1628). In 1629 schijnt hij officieel benoemd te zijn¹⁹¹.

Hij werd in januari 1579 uit Oisterwijkse ouders geboren. Zijn vader Adriaen Claes Goyaerts van den Gheyn alias Comans was onder meer president-schepen van Oisterwijk, alwaar hij op de 31ste mei 1593¹⁹² stierf en in de kerk begraven werd¹⁹³.

Zijn moeder stierf de 15de juni 1625 en werd bijgezet in het graf van haar man. Aleid was een dochter uit het tweede huwelijk van Gerit Lenaerts de Bont met Aleyt Peynenborch.

Meester Adriaens grootvader van vaderszijde was Claes Goyaert Claessoen, de cremer, die trouwde met een Anna. Die schijnt zich in Oisterwijk te hebben gevestigd.

In de schepenprotocollen van de 15de eeuw komen evenwel reeds van den Gheins voor. In 1452 heeft Juet de dochter van Claus Zoeten ten behoeve van Godevaert van den Ghein de zoon van Godert zoon van wijlen Claus van den Gheyn vertegen op een huis¹⁹⁴.

Eén tak van de Gheyn wordt gekenmerkt door de voornaam Wijnrik. In 1444 koopt Jan Walraven, zoon van Amelis Walraven, grond te Udenhout van de kinderen van Gerit Wijnen, met name Jacob, Gerit Kathelien getrouwd met Jan die Paep, zoon van Jan geheten Paep, Heilwich, getrouwd met Jan van Spull, zoon van wijlen Mathijs van Spul, en Angnees, getrouwd met Jan die Beer Erytszoon¹⁹⁵.

In Udenhout zijn tezelfdertijd ook gegoed de kinderen van wijlen Jan Wijnrick van den Gheyn, met name Lambrecht, Gerit, Elisabeth, Yde en Wijnrick. Laatstgenoemde is getrouwd met Aleid, dochter van Henric Lemkens bij welke hij een dochter Engelbeer verwekte¹⁹⁶.

Tenslotte komt nog een Willem Peters van den Gheyn voor. Die is getrouwd met een van de dochters van Jan Meynarts, met Yde (de andere dochter Kathelijn trouwt met Jan Peter Sterts¹⁹⁷.

Claeus zoon van Willem van den Gheyn erft van Godevaert Brock¹⁹⁸, en Margriet, natuurlijke dochter van Willem van den Gheyn, trouwt met Gheryt Vastrats van Ghiessen¹⁹⁹.

De stamvader van de Oisterwijkse tak Claes Goeyaert Claessoen, die in 1540 een huis achter de kerk verwerft, had zeven kinderen:

1. Cornelis, in 1564 waarschijnlijk reeds dood.
2. Adriaen, de vader van de schoutet, heeft drie kinderen achter gelaten.

¹⁹⁰ Brussel, ARA, rekenkaners 656, fiche 4 (Henk Beijers Archiefcollectie)

¹⁹¹ Otw,R.323,voorin

¹⁹² vgl. Otw,R.292,11, 1597.

¹⁹³ A. Huybers, *Oud Oisterwijk* (1923), 143; zie ook: Enkele Oisterwijkse kwartieren van Jan Becx in *De Kleine Meijerij* jg 17 (1964), 74-79

¹⁹⁴ ?

¹⁹⁵ ?

¹⁹⁶ ?

¹⁹⁷ vgl. K.25

¹⁹⁸ ?

¹⁹⁹ vgl. K.17-III

- a. meester Adriaen, de schoutet.
 - b. Goyaert, die trouwde met Cornelia, de dochter van de secretaris meester Dierick van den Hoevell.
 - c. Aelken die trouwde met Jan Peters van Buyten, hij verwekte bij haar twee kinderen die met consent van hun moei Margriet van Buyten, erven van Marten van Buyten²⁰⁰.
Het zijn:
 - aa. Peter van Buyten.
 - bb. Geertruyt van Buyten die trouwt met meester Gielis Jans de Weer²⁰¹.
3. Goyaert Claes Goyaerts, dood in 1557²⁰², heeft een zoon Claes.
 4. Jan Claes Goyaerts, in 1556 nog onmondig en in 1564 waarschijnlijk al dood²⁰³.
 5. Magdalena, trouwt met²⁰⁴ Aert Goyaert van Gennip, "becker".
 6. Meryken, trouwt met Cornelis Aert Roelofs, die bij haar twee kinderen verwekt²⁰⁵:
 - a. Cornelis Cornelis Aerts.
 - b. Lijsken.
 7. Kathelijn, in 1561 nog onmondig²⁰⁶ en in 1572 al dood, trouwt met Claes Jan Bey²⁰⁷.

Meester Adriaen Comans kreeg van Antonia dochter van Adriaan Lob een zoon, die ze 19 april 1608 te Oisterwijk als Johannes lieten dopen. Vermoedelijk is Antonia de kraam niet teboven gekomen want meester Adriaan is reeds op 29 november 1608 te Tilburg getrouwd met een meisje uit een notabele Tilburgse familie: joffrouw Johanna de Roy, dochter van de schoutet en secretaris Jan de Roy en Angela, dochter van Jan Laureys Spijckers. Haar grootvader, Herman Jans de Roy, schoutet van Tilburg, was getrouwd met Lijsbeth, dochter van de Tilburgse schoutet Jan Yewaens van de Hoevel. Van laatstgenoemde stammen de Oisterwijkse van den Hoevels ook af²⁰⁸.

Uit dit huwelijk werd een dochter geboren: Angela Comans, gedoopt te Oisterwijk op de 20ste september 1609. Zij trouwt ten overstaan van de pastoor op de 29ste mei 1631 met Lieven van Dun, licentiaat in de rechten, maar sterft reeds in het kraambed van haar eerste kind, op de 26ste maart 1632.

De enige erfgename van de schoutet werd derhalve Martina Angelina van Dun, te Oisterwijk op de 15de maart 1632 gedoopt. Zij bleef met haar vader kennelijk in Oisterwijk wonen, want Livinus van Dun is daar op de 23ste december 1655 gestorven en in de kerk begraven. Ook Martina Angelina van Dun was slechts een kort leven beschoren, achtentwintig jaar. Zij was echter getrouwd met jonker Engelbert Frans van Cannart, die bij haar een zoon Matthijs verwekte. Op zeer jeugdige leeftijd werd Matthijs wees, want zijn vader stierf in het jaar dat hij in de Oisterwijkse schepenbank kwam, 1665. De schepenen benoemen momboors over het "onmundich seunken" van jonker Engelbert van Cannart, "onlancx binnen Antwerpen overleden"²⁰⁹.

Jonker Matthijs van Cannart moet meermalen getrouwd zijn geweest. Uit zijn huwelijk met de verwante

²⁰⁰ vgl. Otw,R.305,56v-1611

²⁰¹ Otw,R.303,73v; zie ook G. Berkelmans, Notaris Gielis de Weer en de zijnen, *De Kleine Meijerij* jg 20 (1966), 80

²⁰² Otw,R.260,10v

²⁰³ ?

²⁰⁴ Otw,R.265,28v

²⁰⁵ Otw,R.267,42r-1563

²⁰⁶ Otw,R.265,28v

²⁰⁷ Otw,R.274,43

²⁰⁸ J. van Mosselveld, de Roy in *De Brabantse Leeuw* jg 4 (1955), 65-77; J. Beex De Oisterwijkse secretaris Meester Dierck van den Heuvel en zijn familie in *De Kleine Meijerij* jg 18 (1965), 24-34

²⁰⁹ ? vgl.Otw,R.99,75v-1666

jouffrouw Magdalena Franchoyse van Cannart, werd een dochter Maria Esther geboren, welke de stammoeder werd van de familie Becx, door haar huwelijk met jonker Gasper Hendrik Becx.

Een ander huwelijk van jonker Matthijs van Cannart was dat met jouffrouw Johanna van Brouhoven, dochter van Rogier meester Henricks van Brouhoven en Johanna van Hoorenbeeck, uit den Bosch²¹⁰. Kinderen uit laatstgenoemd huwelijk werden: Engelbert van Cannart, en Jasperina Scharloth, die trouwde met jonker Everart van Schueren, heer van Hagoirt (de oude heerlijkheid der van Brechten)²¹¹.

Johannes Comans, de voorzoon van meester Adriaan, groeide voorspoedig op en ging in 1631 te Leuven studeren. Hij werd kanunnik te Boxtel, kapelaan te Etten en vanaf april 1641 tot zijn dood op 6 augustus 1664, pastoor te Rijen²¹².

²¹⁰ A. van Sasse van Ysselt, *Voorname Huizen*, I,299

²¹¹ *Otw*,R.391, deel III,3

²¹² Bots e.a. *Noordbrabantse Studenten*, 2840

Schouten van Oisterwijk

Staatse schouten

Toen na maandenlang wachten bleek dat de aartshertogin buiten macht was om de stad te hulp te komen, gaven de belegerden in 's Hertogenbosch zich in 1629 over. Voor het krijgsvolk werd een vrije aftocht bedongen en voor de poorters behoud van hun voorrechten.

Al dadelijk was onduidelijk of de verovering van de stad ook een overgave van de Meierij had meegebracht. Van staatse zijde werd gewezen op de verknochtheid van stad en Meierij. Te Brussel werd slechts het feitelijke verlies der veste erkend.

Aldus besloten de Staten Generaal der Verenigde Nederlanden eerst na lang aarzelen op de 19de novemer 1633, in de meierij kwartierschouten te benoemen ter vervanging van de oude, door de hertog aangestelde. Evenmin als andere kwartierschouten trok meester Adriaen Comans zich van dit besluit wat aan, al bracht hij, nadat hij door de nieuwe gouverneur van Den Bosch, Johan Wolfert van Brederode, was opgelicht, naar voren dat hij de Staten, ook zonder eed van trouw, ten dienste was²¹³.

Wat van dit laatste ook waar zij, tot de Vrede van Munster bleven de spanjoolse overheden op het platteland de overhand behouden en zal meester Adriaen Comans het meeste te vertellen hebben gehad. Nadien moest dominee Jodocus Willichius zich voor de Gelderse synode verdedigen tegen de beschuldiging "dat twee predikanten uut de Meyerye, een van Tilborgh en een van Oosterwijck, sich hadden laten induceeren, omme te verklaren, dat sij met hare paepsche officieren wel te vreden waren, op welke hare verklaringhe het tegenwoordigh (in 1649) dulden der paepsche officieren in de Meyerye meest soude gefondeert sijn"²¹⁴.

1.

Wanneer de zaken ten tijde van de retorsie aldus lagen, kon de benoeming van **jonker Joan Blanckaert** tot kwartierschout in 1634 jarenlang geen effect sorteren. Bij het eerste avondmaal van de gereformeerden, op Kerstmis anno 1648, is de schoutet dan ook niet aanwezig.

Ook wanneer het staatse gezag steviger gevestigd is, lijkt de nieuwe schoutet weinig in Oisterwijk te hebben getoefd. Zijn dochter Adelheijda heeft er evenwel haar belijdenis gedaan.

Joan Blanckaert sterft in mei van het jaar 1657. Op de zesde juni van dat jaar herroept juffrouw Aleyda Blanckaert de machtiging die haar vader aan haar oom jonker Adriaen Camons gaf. Het blijkt dat zij gegoed is te Wijk, in het land van Heusden²¹⁵.

Het land van Heusden is waarschijnlijk het land van herkomst; in de kerk van Heusden getuigden meerdere zerken van de bloei van het geslacht aldaar.

²¹³ V.Beermann, *Stad en Meierij van 's Hertogenbosch van 1629 tot 1648*, 40

²¹⁴ V.Beermann, *Stad en Meierij van 's Hertogenbosch van 1648 tot 1672*, 54

²¹⁵ Otw,R.391,III,25

Sedert 1649²¹⁶ heeft jonker Joan Blanckaert zich bediend van een stadhouder. Deze Ivo van den Heuvel, was een telg van de bekende Oisterwijkse familie, doch protestant. Zijn vader, meester Jacob van den Heuvel, advocaat, veranderde van geloofsovertuiging.

De opvolger van jonker Joan Blanckaert zette Ivo van de Heuvel af²¹⁷.

2.

Jonker Johan de Ruijter werd de opvolger van jonker Blanckaert (1658-1711)²¹⁸.

Hij was van nabij getuige van de uitmergeling van de Meierij. Aangaande de inhaligheid van de pachters van de Grote Brabantse landtol, Geleide en Paardegeld merkt hij in 1659 op: zelfs van de bijen, die van de ene bloem naar de andere vliegen, wilde men tol heffen²¹⁹.

Johan de Ruijter heeft meerder stadhouders gehad. Zoals gezegd, Ivo van den Heuvel zette hij af. Pieter Duercant deed dienst van 1665 tot 1677²²⁰. Van 1677²²¹ tot 1683 is Hendrik Vitriarius stadhouder geweest²²². Daarna volgt Dijonisius Sprankhuizen van 1683 tot 1689, Adriaan de Bye in 1689²²³ en Abraham van Rotterdam van 1689 tot 1702, waarna die met ruzie vertrokken is²²⁴. Zijn opvolger, Johan Hartongh, dient ook nog onder de volgende schouten²²⁵.

3.

Anthonie Zwier baron van Haersolte, heer van den Bredenhorst, 1711 -1733.

Hij sterft in 1733.

Johan Hartongh treedt o.a. in 1724 als zijn stadhouder op²²⁶.

4.

Cebes van Sijsen (1733-1770)

wordt de 8ste mei 1733 benoemd²²⁷.

Isaac Verster is zijn stadhouder (1743-1763) en treedt o.a. de 11de juni 1743 als zodanig op²²⁸. Naderhand is Jacobus Althoffer stadhouder (1763-1795)²²⁹.

5.

Na het overlijden van Cebes van Sijsen dient **Francois Bigot** bij de Staten Generaal een verzoekschrift in, om

²¹⁶ Otw,R.343

²¹⁷ Otw,R.2

²¹⁸ Commissie benoeming 19 mei 1657. Beerman 1648-1672, blz. 15

²¹⁹ Beerman 1648-1672, blz. 168

²²⁰ sH,RA,Kwartier van Oisterwijk; vgl. Otw,R.369-1675 en R.370-1676

²²¹ vgl. Otw,GA.30,1.p. -1679

²²² Otw,R.371-1677 en volgende protocollen

²²³ Otw,R.476-1689

²²⁴ Otw,R.401,43v-1689; R.402, voorin e.v.; R.15-1702; vgl. Otw,GA.551,40

²²⁵ Otw,GA.31,127-1718; 31 augustus 1742 bijvoorbeeld; GA.33,155

²²⁶ Otw,R.414,41

²²⁷ Otw,GA.32,208v

²²⁸ Otw,GA.32,160v

²²⁹ Otw,R30,178-1794

als opvolger te worden aangewezen. De 10de december 1770 ontvangt hij zijn benoeming²³⁰. Hij is schout van 1770-1782.

Zelden is de schout in deze tijd nog aanwezig in zijn ambtsgebied. Wanneer in de notulen dan ook gesproken wordt van de heer officier wordt daarmee de stadhouder bedoeld.

Als zodanig treedt Jacobus Althoffer op, die ook reeds onder Cebes van Sijsen diende. Jacobus is in de morgen van 27 mei 1795 overleden²³¹

6.

In de vergadering van schepenen en gecommiteerden van dinsdag de 5de november 1782 wordt naar voren gebracht, dat na het overlijden van jonker Francois Bigot door de Heren Hoog Mogenden tot kwartierschout is aangesteld: **Dirk Jan baron van Heeckeren van Brantsenburg**²³². Hij is schout van 1782-1794.

De benoemde was een zoon van Walraven Robbert van Heeckeren, (1704-1758), schout van Zutphen en gecommiteerde ter Generaliteitsrekenkamer te 's Gravenhage, uit diens tweede huwelijk met Barbara Elisabeth de la Fontaine (1716-1772), dochter van Jan de la Fontaine en Elisabeth de Man²³³.

Zelf trouwt hij in 1773 met Anna Petronella des Heiligen Roomsens Rijksgravin van Heemskerck. Evenmin als zijn voorganger zal hij vaak te Oisterwijk hebben vertoefd, en evenals deze zal hij zijn benoeming het meest te danken hebben aan de goede betrekkingen met de Prins van Oranje wiens kamerheer hij was.

Hij fungeerde als buitengewoon gezant te Spanje en Rusland en is, 54 jaar oud, in 1796 gestorven te Zuilen, waarna hij de 7de februari in Den Haag is begraven.

Inmiddels viel er op staatskundig terrein zoveel voor, dat hij de laatste kwartierschout van Oisterwijk werd.

uit: www.devrijheidoisterwijk.nl 26-10-2012

²³⁰ Res. Staten Generaal 1770, blz. 858

²³¹ N.5330

²³² Otw,GA.37,63v

²³³ *Nederlands Adelsboek* jg 40 (1942), 381